

Hanna Könönen

## Rauhoittavia rapsutuksia

Koira lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen tukena varhaiskasvatuksessa

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi

Sosiaaliala

Opinnäytetyö

7.3.2016

Tekijä Otsikko  Sivumäärä Aika	Hanna Könönen Rauhoittavia rapsutuksia – Koira lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen tukena varhaiskasvatuksessa  34 sivua + 2 liitettä Maaliskuu 2016
Tutkinto	Sosionomi (AMK)
Koulutusohjelma	Sosiaaliala
Suuntautumisvaihtoehto	Sosionomi (AMK)
Ohjaajat	Saila Nevanen, lehtori Anna-Riitta Mäkitalo, lehtori
<p>Tarkastelen opinnäytetyössäni varhaiskasvatuksen ammattilaisten näkemyksiä koira-avusteisen varhaiskasvatuksen vaikutuksista 3-5 -vuotiaiden lasten sosiaalisiin ja emotionaalisiin taitoihin. Tavoitteena on tuottaa lisää tietoa koirien hyödyistä varhaiskasvatuksessa, sillä toistaiseksi koira-avusteista varhaiskasvatusta hyödynnetään Suomessa hyvin vähän.</p> <p>Tämä opinnäytetyö on kvalitatiivinen tutkimus, jonka aineisto hankittiin teemahaastattelumenetelmällä. Haastatteluihin osallistui kaksi varhaiskasvattajaa, joista toinen työskenteli leikinohjaajana yksityisessä kielikylpyleikkikerhossa Sipoossa ja toinen lastentarhanopettajana yksityisessä päiväkodissa Espoossa. Analyysimenetelmänä käytin teemoittelua. Haastattelujen pienen määrän vuoksi toteutin opinnäytetyöni tueksi myös sähköpostihaastattelun sosiaalipedagoginen koiratoiminta -ohjaajalle.</p> <p>Opinnäytetyön tulokset osoittavat, että koiran läsnäolosta on hyötyä monissa eri tilanteissa. Aineiston perusteella koiran ajateltiin opettavan lapsille vastuullisuutta, erilaisuuden kunnioittamista, anteeksi pyytämistä ja antamista sekä eläinten kanssa toimimista. Koirasta ajateltiin olevan erityistä hyötyä syrjään vetäytyville sekä päivähoitoaan aloitteleville lapsille. Koira nähtiin myös hellyyden kohteena sekä tahona, jolle on helpompaa osoittaa tunteitaan ja kertoa asioistaan. Koiran ei kuitenkaan nähty vaikuttavan aggression tai häiriökäyttäytymisen määrään lapsiryhmässä. Ehkä suurimpana haasteena koira-avusteisessa työskentelyssä nähtiin iäkkään koiran heikentynyt kunto sekä pian edessä olevan menetyksen käsitteleminen päiväkodissa.</p> <p>Tuloksista voi päätellä, että koira-avusteisesta varhaiskasvatuksesta on hyötyä lasten sosiaalisille ja emotionaalisille taidoille. Koira-avusteista varhaiskasvatusta käytetään kuitenkin toistaiseksi hyvin vähän, ja suurimmalla osalla varhaiskasvatuksessa toimivista koiria käyttävistä ammattilaisista ei ole koira-avusteiseen työskentelyyn valmistavaa koulutusta. Koira-avusteista työskentelymuotoa kehitetään kuitenkin jatkuvasti eteenpäin. Tämän opinnäytetyön tuloksia voidaan hyödyntää koira-avusteisen työskentelyn ja varhaiskasvatuksen kehittämisessä.</p>	
Avainsanat	sosiaaliset taidot, emotionaaliset taidot, varhaiskasvatus, koira-avusteinen varhaiskasvatus

Author Title	Hanna Könönen Soothing Scratches – Dog in the Role of Supporting Children in Early Childhood Education
Number of Pages Date	34 pages + 2 appendices Spring 2016
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Specialisation option	Social Services
Instructors	Saila Nevanen, Senior Lecturer Anna-Riitta Mäkitalo, Senior Lecturer
<p>In this Bachelor's thesis I will present and analyze the views gathered from professionals in early childhood education about how dogs can affect social and emotional skills of 3-5-year-old children. The purpose of this thesis was to produce information about benefits of dogs in early childhood education. Dog-assisted early childhood education is an uncommon form of dog-assisted pedagogy at this moment.</p> <p>This thesis is a qualitative research. The data was collected by theme interviews. I interviewed two early childhood educators. One of them works at a private kindergarten in Espoo and the other one works at a private play club in Sipoo. The data from the interviews was analyzed by dividing it into themes. I also executed an e-mail interview with a social pedagogic dog trainer.</p> <p>The results in this thesis showed that the presence of dogs was helpful in many cases. Dogs taught responsibility, respect for difference, apologizing and forgiveness to children. They also taught the appropriate way to interact with animals. Dogs offered most help for children who were withdrawn and for those who were about to start day care. Dogs were also targets of affection and emotions. It is easier to tell the dog about your feelings and concerns. The presence of dogs did not affect the amount of aggression or disruptive behavior in groups of children. The most challenging matter that was seen in dog-assisted education was probably the loss of a dog and how to deal with the loss in nursery.</p> <p>According to the results it can be concluded that dog-assisted early childhood education benefits children's social and emotional skills. Despite this, dog-assisted early childhood education is still rarely used and most professionals who are using dogs do not have any special training for it. However, dog-assisted pedagogy is continuously developed further. The results of this thesis can be utilized in the development of dog-assisted work and dog-assisted early childhood education.</p>	
Keywords	social skills, emotional skills, early childhood education, dog-assisted early childhood education

## Sisällys

1	Johdanto	1
2	Varhaiskasvatus toimintaympäristönä	2
2.1	Varhaiskasvatus	2
2.2	3-5-vuotiaiden lasten sosiaaliset taidot	2
2.3	3-5 -vuotiaiden lasten emotionaaliset taidot	4
2.4	Varhaiskasvatuksen rooli lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen kehityksessä	6
2.5	Koira-avusteinen varhaiskasvatus	7
3	Yhteistyökumppanit	8
4	Koira-avusteinen työskentely lasten hyvinvoinnin edistäjänä	9
4.1	Koira-avusteinen työskentelyn historiaa ja käyttökohteita	9
4.2	Koira-avusteisen tutkimuksen nykytila	10
4.3	Koira-avusteisen työskentelyn hyötyjä	11
4.3.1	Koira-avusteisen työskentelyn vaikutukset lasten tunne-elämään	11
4.3.2	Koira-avusteisen työskentelyn vaikutukset lasten sosiaalisiin taitoihin	13
4.3.3	Koira-avusteisen työskentelyn fysiologiset vaikutukset	14
4.4	Koira-avusteisen työskentelyn haasteita	15
5	Opinnäytetyön toteutus	15
5.1	Opinnäytetyön tavoite ja tutkimuskysymykset	15
5.2	Aineiston kerääminen teemahaastattelulla	16
5.3	Teemahaastattelujen toteutus	17
5.4	Haastattelujen analysointi	17
6	Tulokset	18
6.1	Syitä koira-avusteiseen varhaiskasvatukseen	18
6.2	Koira lasten sosiaalisten taitojen tukena	20
6.3	Koira lasten tunne-elämän taitojen tukena	21
6.4	Koiran vaikutukset aggression ja häiriökäyttäytymisen esiintymiseen lapsiryhmässä	22
6.5	Koira lasten itsesäätelytaitojen tukena	23
6.6	Koiran haasteet lapsiryhmässä	23

6.7	Kenelle koirasta on erityistä hyötyä?	24
6.8	Toiveita koira-avusteisen työskentelyn tulevaisuudesta	25
7	Johtopäätökset	26
8	Pohdinta	28
	Lähteet	32
	Liitteet	
	Liite 1. Teemahaastattelurunko	
	Liite 2. Haastattelukysymykset sosiaalipedagoginen koira -ohjaajalle	

## 1 Johdanto

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa tietoa siitä, miksi koira-avusteista työskentelyä tulisi hyödyntää nykyistä enemmän myös varhaiskasvatuksessa. Koira-avusteinen työskentely on yksi eläinavusteisen työskentelyn muoto, jossa työskentelyn apuna käytetään koira. Eläinavusteinen työskentely on puolestaan eräänlainen kattotermi, joka pitää sisällään eläinavusteisen toiminnan, terapian ja opetuksen (Ikäheimo 2013: 10). Opinnäytetyöni tarkoituksena on siis hankkia tietoa koiran vaikutuksista 3-5 -vuotiaiden lasten sosiaalisiin taitoihin sekä tunne-elämän taitoihin. Vastauksia näihin kysymyksiin on tarkoitus saada alan ammattilaisilta, eli sellaisilta varhaiskasvatuksen työntekijöiltä, jotka käyttävät työssään apuna koira.

Erilaiset eläinavusteisen työskentelyn muodot ovat olleet viime aikoina suosittuja opinnäytetöiden ja pro gradu – tutkielmien aiheita. Suurin osa näistä töistä käsittelee kuitenkin lähinnä koulumaailmaan tai erilaisiin vapaaehtoistyön muotoihin, kuten palvelutaloissa vierailuihin, liittyvää toimintaa. Tämän vuoksi eläinavusteisesta työskentelystä varhaiskasvatuksessa on vielä varsin vähän tietoa, sillä menetelmä on toistaiseksi vain niukalti käytössä varhaiskasvatuksen puolella Suomessa. Monet tulokset kuitenkin osoittavat, että koirista on suurta apua varsinkin erityislapsille, joten erilaisia koiran aikaansäämiä vaikutuksia olisi syytä tutkia enemmän myös varhaiskasvatuksessa. Esimerkiksi Kallion ala-asteen koulussa on käytössä kaksi kasvatus- ja kuntoutuskoira, joiden avulla erityisopettaja saa lapset paremmin keskittymään, olemaan läsnä ja ponnistelemaan. Koira tekee myös valtavan hyvää lapsen tunne-elämälle. Se hakeutuu kontaktiin, eikä käännä selkäänsä ja kerro, ettei halua olla kanssasi. Koira antaa jatkuvasti positiivista palautetta, jota varsinkin erityislapset, jotka kokevat usein kieltoja ja rajoituksia, tarvitsevat. (Kokkonen 2013: 16–18.)

Opinnäytetyöni ensimmäisessä luvussa käsittelen opinnäytetyöni toimintaympäristöjä. Seuraavassa luvussa esittelen opinnäytetyöni yhteistyökumppanit. Tämän jälkeen käsittelen koira-avusteisen työskentelyn hyötyjä ihmisten hyvinvoinnin kannalta sekä koira-avusteisen kasvatuksen mahdollisuuksia parantaa lasten sosiaalisia ja emotionaalisia taitoja. Lopuksi siirryn käsittelemään opinnäytetyöni toteutusta ja tutkimusmenetelmiä. Pohdin myös eettisiä kysymyksiä sekä tulosteni luotettavuutta. Esitän lopuksi myös joidakin kehittämissuhteita.

## 2 Varhaiskasvatus toimintaympäristönä

### 2.1 Varhaiskasvatus

Suomessa varhaiskasvatusta annetaan päivähoidossa, esiopetuksessa sekä erilaisissa avoimen palvelun leikki- ja kerhotoiminnoissa. Palvelun tarjoajana voi olla kunta tai yksityiset yritykset. (Kunnat.net 2014.) Varhaiskasvatus on pienten lasten elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta ja sen tavoitteena on edistää lapsen tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatus koostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015.) Varhaiskasvatuksen lähtökohtana on kasvatustieteelliseen, mutta myös laaja-alaiseen, monitieteiseen tietoon ja tutkimukseen sekä pedagogisten menetelmien hallintaan perustuva kokonaisvaltainen näkemys lasten kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. Varhaiskasvatuksen keskeinen voimavara onkin ammattitaitoinen henkilöstö. Kasvattajalta edellytetään sitoutuneisuutta, herkkyyttä ja kykyä reagoida lapsen tunteisiin ja tarpeisiin. (Stakes 2003: 11–16.)

Päivähoitoa voivat saada lapset, jotka eivät ole vielä oppivelvollisuusikäisiä. Myös tätä vanhempien lasten on mahdollista saada päivähoitoa silloin, jos erityiset olosuhteet sitä vaativat eikä hoitoa ole muulla tavoin järjestetty. (Laki lasten päivähoidosta 36/1973 § 2.) Varhaiskasvatusympäristö muodostuu fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten tekijöiden kokonaisuudesta. Oppimiseen innostava monipuolinen ja joustava ympäristö herättää lapsissa mielenkiintoa, kokeilunhalua ja uteliaisuutta. Se myös kannustaa lasta toimimaan ja ilmaisemaan itseään. (Stakes 2003: 17.)

Varhaiskasvatuslain 8.5.2015 voimaan tulleen 2 a §:n mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on muun muassa kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen.

### 2.2 3-5-vuotiaiden lasten sosiaaliset taidot

Sosiaalisuudella tarkoitetaan synnynnäistä temperamenttipiirrettä, joka määrittää ihmisen halua ja tarvetta olla ihmisten kanssa. Sosiaaliset taidot ja sosiaalinen kompetenssi tarkoittavat puolestaan ihmisten kykyä tulla toimeen muiden kanssa. Muun muassa kyky

analysoida sosiaalisia tilanteita ja muiden ihmisten mielialoja sekä kyky ratkaista ongelmia, neuvotella, sovittaa ja tehdä kompromisseja kuuluvat sosiaalisiin taitoihin. Nämä taidot opitaan kokemuksen ja kasvatuksen kautta. (Keltikangas-Järvinen 2012: 49–51.)

Sosiaalisesti taitava käyttäytyminen on tehokasta ja tilanteeseen sopivaa sanallista tai sanatonta toimintaa, johon toiset reagoivat myönteisesti. Sosiaalinen pätevyys määritellään usein omien päämäärien saavuttamiseksi sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, mutta kuitenkin niin, että myönteiset suhteet muihin säilyvät. Olemassa olevaan ryhmään liittyminen onkin yksi lapsuusiän keskeisiä tavoitteita. Jos ryhmään liittymässä oleva lapsi ryntää mukaan tavalla, joka ei ole ryhmässä vakiintuneiden sääntöjen mukaista, hän tulee todennäköisesti torjutuksi. Ryhmään tulevan lapsen keskeinen tehtävä onkin ymmärtää, mitä toiset ovat tekemässä ja mihin tavoitteisiin he toiminnallaan pyrkivät. Ryhmään tulevan lapsen tulee siis omaksua samat päämäärät ja toimintatavat päästäkseen sujuvasti osaksi ryhmää. (Salmivalli 2005: 79, 71–78.)

Pienille lapsille kiistat ja riidat ovat kuitenkin arkipäivää. Tällaiset konfliktitilanteet tarjoavat lapselle mahdollisuuden harjoitella ongelmien ratkaisua. Taidot selvittää esiin tulleita ongelmia kehittyvät lapsilla vähitellen, eivätkä riidat yleensä johda vuorovaikutuksen päättymiseen. (Caplan ym. 1991.) Pikkulapsi -vaiheessa lasten kiistat liittyvät yleensä erilaisiin esineisiin, kuten leluihin. Esikouluvaiheeseen tultaessa konflikteja tulee yhä enemmän lähinnä sosiaaliseen kanssakäymiseen liittyvistä syistä. (Hay 1984.)

Pienen lapsen elämässä vuorovaikutus aikuisen kanssa on merkittävin vuorovaikutussuhde, mutta jo toisen ikävuoden aikana vuorovaikutuksen painopiste alkaa vähitellen siirtyä toisten lasten hyväksynnän ja huomion etsimiseen. Lapsen sosiaalinen kehitys on vahvasti yhteydessä myös kielen, ajattelun ja motoristen taitojen kehittymiseen. 2-4 -vuotiaat lapset oppivat sosiaalisia perustaitoja, kuten toisten kuuntelemista, itsensä ilmaisemista ja vuorottelua. Myös mielikuvitus on tässä iässä hyvin vilkasta, mikä voi aiheuttaa pelkoja. Tämä voi näkyä esimerkiksi varovaisuutena uusissa tilanteissa. (Nurmiranta – Leppämäki – Horppu 2009: 57–61.)

4-7 -vuotiaiden lasten sosiaaliset taidot kehittyvät yhä monimutkaisemmiksi. Vertaisryhmällä on keskeinen merkitys näiden taitojen kehittämisessä. Lapsi oppii huomioimaan muita entistä paremmin ja vastavuoroisuus kehittyy. Tämän ikäiset lapset myös kehuvat toisiaan, jakavat tavaroita, myöntävät toisten pyyntöön ja osoittavat myötätuntoa. 4-5 -vuotiaat lapset tietävät jo normaaliin arkielämään liittyviin sosiaalisiin tilanteisiin kuuluvat



käyttäytymismallit, mutta eivät pysty vielä hallitsemaan tunteitaan riittävästi, jotta he jaksaisivat aina käyttäytyä niiden mukaisesti. Tämän ikäiset lapset osaavat jo itsekkin selvittää ristiriitatilanteita kavereiden kanssa, mutta tarvitsevat siihen vielä aikuisen tukea. (Nurmiranta – Leppämäki – Horppu 2009: 57–61.)

Tutkimukset ovat osoittaneet, että stressihormonin eli kortisolin tason noustessa lasten sosiaalinen kompetenssi, eli kyky tulla toimeen muiden kanssa ja ratkaista sosiaalisia ongelmia, laskee (Keltikangas-Järvinen 2012: 89–91). On kuitenkin osoitettu, että koiran läsnäolo alentaa kortisolin tasoa (Pitkänen 2011). Tämän tiedon valossa onkin perusteltua tarkastella päiväkotikoiran vaikutuksia myös lasten sosiaalisten taitojen kehityksen kannalta.

### 2.3 3-5 -vuotiaiden lasten emotionaaliset taidot

Tunteet ovat jatkuvasti läsnä ihmisen elämässä. Jo varhaisin viestintä vanhemman ja lapsen välillä on tunneviestintää. Pienen lapsen vanhemmat tunnistavat, ymmärtävät ja nimeävät vauvan tunteita, jolloin lapsi tulee vähitellen tietoiseksi omista tunteistaan ja omasta itsestään. Tunteiden tunnistaminen toimii perustana myös empatian kehittymiselle. Emotionaalinen kompetenssi, eli kyky tunnistaa ja käsitellä omia tunteita sekä kyky tunnistaa ja ymmärtää toisten tunteita, kehittyy koko lapsuusiän ajan. Kolmevuotias lapsi osaa jo tulkita toisten tunteita ja ymmärtää tunteiden syitä ja seurauksia. Kolmevuotiaat osaavat myös selittää toisten ihmisten käyttäytymistä. (Nurmiranta – Leppämäki – Horppu 2009: 52–57.)

Jo kolmevuotias lapsi ymmärtää ajoittain, että hänen tunteensa ovat eri asia kuin toisten tunteet. Lapsi alkaa myös kokea empatiaa toisen tunteita kohtaan ja vastaa niihin omasta tunnetilastaan irti olevalla tavalla. (Keltikangas-Järvinen 2012: 62–63.) Lapsen varsinainen mentalisaatiokyky kehittyy kuitenkin hieman myöhemmin, noin 4. - 6. ikävuoteen mennessä. Mentalisoiminen on inhimillisen kanssakäymisen kannalta välttämätön kyky tunnistaa omia mielentiloja ja kyky tunnistaa, mitä toisen ihmisen mielessä liikkuu. (Sinkkonen 2013: 39.) Myös moraalisen kehityksen pohja alkaa kehittyä noin kolmevuotiaana. Tällöin lapsi alkaa etsiä ”järkeä” sääntöihin ja hänellä on jo käsitys oikeasta ja väärästä, vaikkei vielä ymmärräkään eettisiä normeja. (Keltikangas-Järvinen 2012: 55–58.)

Lasten emotionaalinen kehitys heijastaa sosiaalisia kokemuksia kulttuurisessa kontekstissa. 2-5 –vuotiaiden lasten emotionaalinen kehitys näkyy muun muassa kyvyssä säädellä ja käsitellä tunteita, tunteiden ilmaisussa sekä sosiaalisten suhteiden rakentamisessa. Tämän ikäisillä lapsilla vihjeiden ymmärtäminen helpottaa emootioiden säätelyä, mutta vihjeet saattavat myös herättää ahdistusta. Muiden kanssa kommunikoiminen laajentaa lapsen tietoisuutta omista tunteistaan ja tunteita herättävistä tapahtumista. Lapsi omaksuu myös teeskentelyn osaksi käyttäytymistään erilaisissa tilanteissa, kuten leikkissä ja kiusaamisessa. Lapselle kehittyy myös tietoisuus siitä, että teeskennellyt ilmeet saattavat johtaa toista harhaan tunnetilojen tulkitsemisessa. Kommunikoimessaan muiden kanssa lapselle kehittyy kyky ymmärtää sosiaalisia tapahtumia ja odotuksia. He osoittavat sympaattista ja pro-sosiaalista käyttäytymistä toisia kohtaan ja heidän tietonsa toisten tunteista lisääntyy. (Saarni 2011.)

Emotionaalinen kompetenssi, eli kyky tunnistaa ja ymmärtää tunteita, on tunteiden itsesäätelyn edellytys. Tunteiden itsesäätelyllä tarkoitetaan ihmisen kykyä kontrolloida omia tunnereaktioitaan, erityisesti kielteisiä tunteita, kuten inhoa, pelkoa ja suuttumusta. Tunteiden säätelyä tarvitaan sosiaalisissa tilanteissa. Lapsuuden heikolla tunnesäätelyllä onki havaittu olevan vaikutusta esimerkiksi aikuisen epäsosiaaliseen käyttäytymiseen, päihteiden käyttöön, ongelmiin työllistymisessä sekä terveysongelmiin. (Nurmiranta – Leppämäki – Horppu 2009: 52–57.)

Lasten aggressio on usein seurausta frustraatiosta. Lasten temperamentti vaikuttaa siihen, mistä ja miten helposti lapselle tulee frustraatio. Aggression tiedetään myös leviävän mallioppimisen kautta, jolloin jo yhdellä aggressiivisella lapsella on suuri vaikutus. (Keltikangas-Järvinen 2012: 59–77). Psykologiassa aggressiolla tarkoitetaan toisiin yksilöihin tai ympäristöön kohdistuvaa tahallista, vahingoittavaa tai häiritsevää käyttäytymistä. Aggressio voi olla verbaalista tai fyysistä, suoraa tai epäsuoraa sekä reaktiivista tai proaktiivista. Aina ei ole helppoa erottaa eri tekijöiden osuutta aggressiiviseen käyttäytymiseen, sillä taustalla voi olla useita erilaisia tilannetekijöitä, kuten persoonallisuustekijöitä, ympäristötekijöitä, biologisia tekijöitä ja näiden yhdistelmiä. Myös vanhempien kasvatusta voidaan pitää ympäristötekijänä: jo viisivuotiaat ovat oppineet olemaan kilttejä ja empaattisia tai aggressiivisia. (Viemerö 2006.)

Koiran läsnäololla on osoitettu olevan positiivisia vaikutuksia lasten integroitumiseen ja aggressiivisuuden vähentymiseen luokassa (Hergovich – Monshi – Semmler – Ziegler 2002). Saman ilmiön voisi ajatella esiintyvän myös varhaiskasvatuksessa, vaikka

tutkimusta onkin tehty varhaiskasvatuksen puolelta huomattavasti koulumaailmaa vähemmän. Uutena tulokkaana Suomessa on aloitettu kulttuurikoira-toiminta vuonna 2015 (Kulttuurikoira n.d.). Kulttuurikoiraryhmissä on tarkoitus saada ystäviä ja kohottaa lasten itseluottamusta. Kulttuurikoiran rooli on luoda luottamuksellinen ja empaattinen ilmapiiri, jossa on helppo olla oma itsensä. Koira on erinomainen apu myös tunnetaitojen kehittämisessä, sillä koira ilmentää tunteita ja vastaa ihmisten tunteisiin. Ohjaaja toimii usein tunteiden sanoittajana. (Hakala 2015.) Tällainen toiminta tuntuu vastaavan todelliseen tarpeeseen, sillä esimerkiksi Pienten lasten sosiaaliset suhteet -tutkimusprojektissa saadut tulokset kertoivat, että viisi-seitsemänvuotiaiden päiväkotilasten erilaiset toverisuhteongelmat olivat yleisiä ja ongelmat myös helposti kasautuivat. (Laine – Neitola 2002: 5.)

#### 2.4 Varhaiskasvatuksen rooli lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen kehityksessä

Varhaiskasvatuksen yksi tehtävä on opettaa lapsille sosiaalisia taitoja. Näiden taitojen omaksuminen edellyttää aktiivista ja suunnitelmallista harjaannuttamista kasvattajien toimesta. (Espoon varhaiskasvatussuunnitelma 2013.) Päiväkodeissa lasten sosiaalisten taitojen kehitystä tuetaan monissa eri tilanteissa, kuten joka aamu pidettävässä aamupiirissä. Näissä tilanteissa lapset opettelevat muun muassa vuorovaikutustaitoja, ryhmässä toimimista, oman vuoron odottamista, kuuntelemista, itseilmaisua, sääntöjä ja toisten huomioonottamista.

Lapsen hyvinvoinnin perustana ovat turvalliset ja luottamukselliset vuorovaikutussuhteet kasvattajiin. Lapselle rakentuu terve itsetunto ainoastaan hyväksyvässä ja lämminhenkisessä ilmapiirissä. Lapsen tarvitsema huolenpito sisältää tunteisiin ja tarpeisiin vastaamista, rajojen asettamista sekä lapsen toimien valvomista. Varhaiskasvatuksessa toiminnan on oltava lapsen kannalta mielekästä, tarkoituksenmukaista ja kehityksellisesti soveltuvaa. Lasten ikävaiheittaisen kehityksen, yksilöllisten erojen, persoonallisten käyttäytymismallien ja erilaisten oppimistapojen ymmärtäminen ja havaitseminen ovat olennainen osa laadukkaan varhaiskasvatuksen toteuttamista. (Jyväskylän varhaiskasvatussuunnitelma 2010: 11).

Kasvattajien tehtävänä on kasvatuspäämäärien toteuttaminen varhaiskasvatuksessa. Kasvatuspäämäärät ovat henkilökohtaisen hyvinvoinnin edistäminen, toiset huomioon

ottavien käyttäytymismuotojen ja toimintatapojen vahvistaminen sekä itsenäisyyden as- teittainen lisääminen. Toiset huomioon ottavien käyttäytymismuotojen ja toimintatapojen vahvistaminen tarkoittaa kasvatuspäämääränä sitä, että jokainen lapsi oppii ottamaan muita huomioon ja välittämään toisista. Lapsi suhtautuu myönteisesti itseensä, toisiin ihmisiin, erilaisiin kulttuureihin ja ympäristöihin. Varhaiskasvatus luo omalta osaltaan edellytyksiä hyvän yhteiskunnan ja yhteisen maailman muodostumiselle. (Stakes 2005: 14.)

Tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että varhainen päivähoiton aloittaminen ei lisää sosiaalista kyvykkyyttä, vaan päinvastoin se ennustaa aggressiivisuutta ja tottelematto- muutta myöhemmässä lapsuudessa ja kouluiässä. Päivähoiton ja aggressiivisuuden yh- teys kuitenkin vähenee sitä mukaan, mitä vanhempi lapsi on aloittaessaan päivähoiton. Yli kolmevuotiailla päivähoiton aloittaminen ei enää lisää aggressiivisuutta. (Keltikan- gas-Järvinen 2012: 108–115.) Osa tutkijoista on kuitenkin sitä mieltä, ettei päivähoito lisää lapsen aggressiivisuutta, vaan siitä on ennemminkin hyötyä lapselle. Esimerkiksi Andersonin ym. (2003) tutkimus osoitti, että päivähoito edistää lasten valmiutta oppia ja ehkäisee kognitiivisen kehityksen viivästymiä. Lisäksi päivähoiton laatu on Suomessa korkea verrattuna moniin muihin maihin. Tämä johtuu siitä, että kunnat valvovat lasten päivähoiton laatua. Päivähoiton laadun onkin osoitettu olevan tärkeässä roolissa lasten hyvinvoinnin kannalta. (Tuompo-Johansson 2001: 13.)

Lasten sosiaalista kehitystä ja keskinäistä vuorovaikutusta tuetaan varhaiskasvatuk- sessa antamalla lapsille mahdollisuus toimia ja leikkiä toisten lasten kanssa. Samalla varhaiskasvattajalla on mahdollisuus tehdä havaintoja, joiden pohjalta hän ohjaa toimin- taa eteenpäin. Pienryhmätoiminta, sekä pari- ja yksilötyöskentely mahdollistavat taitojen opettelu turvallisesti. (Jyväskylän varhaiskasvatussuunnitelma 2010: 20.)

## 2.5 Koira-avusteinen varhaiskasvatus

Koira-avusteisella varhaiskasvatuksella tarkoitetaan tässä yhteydessä koiran käyttä- mistä apuna eläinavusteisessa työskentelyssä varhaiskasvatuksen kentällä. Koirana työskentelee usein työntekijän oma koira, joka tekee töitä omistajan työvuorojen mukai- sesti ja viettää vapaa-aikansa kotikoirana. Varsinaisia päiväkotikoiria, jotka on pennusta asti valittu päiväkotikoiriksi, on Suomessa kuitenkin vain muutama. Esimerkiksi Jyväsky- lässä päiväkotikoti Kotimetsässä on käytössä kaksi päiväkotikoiraa, ja nämä kaksi koiraa lukeutuvat Suomen ensimmäisiin päiväkotikoiriin. Koirat on otettu käyttöön vasta vuonna

2012. (Syvänen – Thúren 2012.) Kyseessä on siis aivan uusi ilmiö, ja päiväkotikoirien harvinaisuuden vuoksi tässä opinnäytetyössä tarkoitettu koira-avusteinen varhaiskasvatus on hieman päiväkotikoiraa laajempi käsite. Koira-avusteisessa varhaiskasvatuksessa koiran ei tarvitse olla joka päivä läsnä lapsiryhmässä, vaan satunnaisempikin käyttö riittää.

Eläinavusteisen työskentelyn kentässä koira-avusteinen varhaiskasvatus sijoittuu lähimpänä eläinavusteisen opetuksen kenttään (Animal-Assisted Pedagogy). Eläinavusteinen opetus voi olla eläinavusteista toimintaa tai terapiaa, jota voi harjoittaa kyseessä olevaan eläimeen perehtynyt opettaja kouluissa (Ikäheimo 2013: 11).

Tässä yhteydessä eläinavusteista opetusta harjoittaa koira-avusteiseen työskentelyyn perehtynyt varhaiskasvatuksen työntekijä. Koira-avusteista kasvatus- tai kuntoutusmenetelmää käytettäessä keskeisessä asemassa ovat tavoitteellisuus sekä ammatillisuus. Työntekijä soveltaa menetelmää oman ammattinsa teoreettisesta taustasta ja viitekehuksesta käsin. Koira-avusteista työtä tekevät henkilöt käyttävät tätä menetelmää yleensä osana muuta työtään. (Kihlström-Lehtonen 2013: 88.)

### **3 Yhteistyökumppanit**

Haastatteluihin osallistuneita koira-avusteisessa apunaan käyttäviä yhteistyötahoja on tässä opinnäytetyössä kaksi. Toinen yhteistyötahoista on yksityinen kielikylpyleikkikerho Sipoossa ja toinen Päiväkoti Kotilo Espoossa. Päiväkoti Kotilossa toteutetaan Suomen ladun Luonnossa kotonaan -toimintaa. Luonnossa kotonaan -toiminta on ulkoilmaelämää, joka toteutuu säällä kuin säällä ympäri vuoden. Toiminnassa korostuu leikki ja luonnossa liikkuminen, kiireetön yhdessäolo ja yhdessä tekeminen. (Salamaja Oy n.d.)

Työelämäkumppanini on Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry. Kyseinen yhdistys on perustettu vuonna 2010, ja sen ovat perustaneet eri alojen ammattilaiset. Yhdistyksen tavoitteena on yhdistää koira-avusteisesta työmuodosta kiinnostuneita ihmisiä ja tarjota heille koira-avusteiseen toimintaan liittyvää koulutusta ja vertaistukea. Lisäksi yhdistys pyrkii edistämään tietoisuutta ammatillisesta ja tavoitteellisesta koira-avusteisesta työstä. (Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry n.d.) Myös tämä opinnäytetyö pyrkii jälkimmäiseen tavoitteeseen. Yhdistys toimii organisaationa, jonka kautta voidaan lisätä

koira-avusteisen työmuodon tunnettavuutta Suomessa. Se tarjoaa jäsenilleen koulutusta koira-avusteisesta kasvatuksesta ja kuntoutustyöstä. Yhdistyksen kautta on mahdollisuus päästä osaksi moniammatillista yhteisöä, jota yhdistää mielenkiinto koira-avusteiseen työmuotoon. (Kihlström-Lehtonen 2013: 88–90.)

## 4 Koira-avusteinen työskentely lasten hyvinvoinnin edistäjänä

### 4.1 Koira-avusteinen työskentelyn historiaa ja käyttökohteita

Koira-avusteinen työskentely on eräs eläinavusteisen työskentelyn muoto, jossa apuna käytetty eläin on koira. Eläinavusteinen työskentely on puolestaan eräänlainen katto-termi, joka pitää sisällään eläinavusteisen toiminnan (Animal-Assisted Activity), eläinavusteisen terapian (Animal-Assisted Therapy) sekä eläinavusteisen opetuksen (Animal-Assisted Pedagogy). (Ikäheimo 2013: 10–11.)

Kivikaudella eläimet olivat lähinnä ihmisten kilpailijoita, vihollisia, ravintoa tai materiaalien lähteitä. Tärkeä käänne ihmisten ja eläinten suhteessa tapahtui, kun eläimiä alettiin hyödyntää apureina. Esi-isämme alkoivat käyttämään susia metsästyskumppaneinaan samoihin aikoihin, kun he oppivat tulentekotaidon. Arkeologiset tutkimukset ovat löytäneet todisteita ihmisten parissa eläneistä kesyistä koira-eläimistä jo vuoden 32 000 eaa. tienoilta. Ensimmäiset kotieläimet, kuten lammas ja vuohi, kesytettiin kuitenkin vasta paljon myöhemmin, noin 10 000 vuotta sitten. (Klemetilä 2013: 14–20.)

Antiikista 1800-luvulle eläimet olivat olennaisia miltei kaikilla inhimillisen elämän aloilla. Ne tarjosivat ihmisille apua, turvaa, lohtua ja seuraa (Klemetilä 2013: 20). Jo valistuksen aikaan 1700-luvun loppupuolella ajatus lemmikkieläinten mahdollisuudesta auttaa lapsia ja mielenterveyspotilaita sosiaalistumisessa tuli suosituksi, ja 1800-luvulle tultaessa eläinten käyttöönotto laitoshoidossa oli levinnyt jo laajasti. Eläimet korvautuivat kuitenkin pian lääketieteellä, ja vasta 1960–1970-luvuilla lasten psykoterapeutti Boris Levinson nosti aiheen taas ajankohtaiseksi kirjoituksissaan. (Serpell 2006: 16–17.) Boris Levinson julkaisi lehdessä artikkelin ”The Dog as a ’Co-Therapist’” vuonna 1962, kun hän oli huomannut, että moni vetäytyvä ja vähäpuheinen lapsi oli positiivisessa vuorovaikutuksessa koiran kanssa. Muutamaa vuotta myöhemmin Levinson kirjoitti myös kirjan ”Pet-oriented

child psychotherapy”. (Chandler 2012: 23.) Levinson kirjoittaa edellä mainitussa kirjassaan lemmikkien käytöstä lasten psyykkisten häiriöiden psykoterapeuttisessa hoidossa (Ikäheimo 2013: 5).

Tutkimus on Levinsonin ajoista lisääntynyt vuosi vuodelta laajemmaksi ja kattavammaksi. Jatkuvasti kasvaa ymmärryksemme siitä, miksi ihminen haluaa pitää eläimiä lähellänsä, kosketella niitä, elää niiden kanssa ja kestää niiden hoidosta aiheutuvan työ määrän sekä hankaluudet, ja miksi kannattaa tuoda eläin ihmisen lähelle yhteiseen vuorovaikutukseen. (Ikäheimo 2013: 5-6.) Monet tutkimukset ovatkin osoittaneet eläinavusteisen työskentelyn hyödyllisyyttä erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä. Esimerkiksi koiran läsnäololla on osoitettu olevan positiivisia vaikutuksia lasten integroitumiseen ja aggressiivisuuden vähentymiseen luokassa (Hergovich – Monshi – Semmler – Zieglmayer 2002).

Lapsen ymmärrys eläimen olemuksesta, elävyydestä ja tunteista syntyy, kun lapsi saa osakseen empatiaa ja rakkautta. Lemmikin läheisyys voi myös tyydyttää läheisyyden ja lohdutuksen tarpeita lapsen ollessa stressaantunut. (Sinkkonen 2013: 42.) Koira voidaan ottaa avuksi sellaiseen työhön, jonka tavoitteena on parantaa ihmisen terveyttä ja hyvinvointia. Toiminnan tärkeimpänä etuna voidaan nähdä koiran ja asiakkaan välille muodostuva ainutlaatuinen vuorovaikutussuhde. (Koirat kasvatusta- ja kuntoutustyössä ry 2014.) Näitä ilmiöitä voidaan hyödyntää myös varhaiskasvatuksessa pienten lasten parissa toimittaessa.

#### 4.2 Koira-avusteisen tutkimuksen nykytila

Vaikka eläinavusteisesta työskentelystä on tehty jo paljon tutkimuksia, jotka antavat positiivisen kuvan eläinten vaikutuksista ihmiseen hyvin monesta eri näkökulmasta katsottuna, on näissä tutkimuksissa kuitenkin tieteelliseltä kannalta nähtävissä ongelmia. Keskeisiä ongelmia ovat, että tutkimukset on usein tehty hyvin pienillä joukoilla ja osasta niistä puuttuu vertailuryhmä. Osa tutkimuksista kestää kuitenkin tieteellisen tarkastelun ja antaa luotettavaa tietoa. (Ikäheimo 2013: 8.)

Yksi esimerkki luotettavasta tutkimuksesta on Nimerin ja Lundahlin (2007) julkaisema meta-analyysi, jossa arvioitiin 250 siihen mennessä julkaistua tutkimusta eläinavusteisesta terapiasta. Näistä tutkimuksista 49 täytti mukaanottokriteerit, ja ne päättyivät meta-analyysiin. 12 meta-analyysiin päätyneistä tutkimuksista käsitteli eläinten vaikutuksia

lapsiin. Osassa tutkimuksista (23:ssa) oli mukana vertailuryhmä, mikä mahdollisti analysoinnin vertailuryhmän kanssa ja ilman vertailuryhmää tehtyjen tutkimusten tulosten välillä. Eroavuutta ei todettu, mikä kertoo ilman vertailuryhmää olevien tutkimusten tulosten luotettavuudesta ja eläinavusteisen terapian positiivisista vaikutuksista. Meta-analyysin tuloksena myönteisiä vaikutuksia oli todettavissa neljällä eri alueella: autismissa ja autistisen kirjon häiriöissä, käyttäytymisen ongelmissa, somaattisissa sairauksissa ja psyykkisissä häiriöissä.

Koira-avusteisella työskentelyllä on siis useissa tutkimuksissa todettu olevan positiivisia vaikutuksia erilaisille asiakasryhmille. Eläimen vaikutukset eivät jää vain hetkelliseen kohtaamiseen ja sen aikaansaamaan mielihyvään, vaan vaikutukset näyttävät olevan paljon syvällisempiä ja monitasoisia (Ikäheimo 2013: 5). Useat tutkimukset tukevat myös ajatusta koiran hyödyllisyydestä lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen kehitykselle.

#### 4.3 Koira-avusteisen työskentelyn hyötyjä

##### 4.3.1 Koira-avusteisen työskentelyn vaikutukset lasten tunne-elämään

Lori Friesenin (2009) mukaan tutkimukset viimeisen 30 vuoden ajalta osoittavat, että terapiakoirat voivat tarjota lapsille fysiologista, emotionaalista, sosiaalista ja fyysistä tukea. Jo pelkkä koiran läsnäolo tuo mukanaan paljon erilaisia hyötyjä. Koira voi esimerkiksi saada lapsen rentoutumaan, minkä vuoksi erityisesti ujut, ahdistuneet ja masentuneet lapset ovat hyötäneet koiran läsnäolosta. Vilkkaat ja levottomat lapset puolestaan hyötävät koiran mukanaan tuomasta toiminnallisuudesta. Koira tuo uusia ulottuvuuksia myös vuorovaikutustaitoihin. Eläinten kanssa opittua tunneilmaisua on mahdollista siirtää edelleen myös ihmissuhteisiin. (Green Care n.d.)

Koira antaa peilipintaa tunteiden käsittelyyn. Koira toimii mallina elekielen tulkitsemiselle, antaa palautetta välittömästi ja rehellisesti, eikä muistele menneitä. Koira on läsnä tässä hetkessä. Lapsen on helpompi hyväksyä koiran hyvinvointiin liittyviä sääntöjä kuin ihmisten välisiä sääntöjä. Koirasta on huolehditava myös koira-avusteisen toiminnan aikana, jolloin lapsi saa ottaa vastuuta ja tarjota eläimelle hoivaa. Toisaalta lapset myös saavat hoivaa eläimeltä iloisen elekielen, rapsutuksen pyytämisen tai pienen lipaisun muodossa. (Wilhelmi 2016.)



Päiväkotikoirat voivat toimia myös opettajan roolissa, sillä niiden avulla voidaan opettaa lapsille käyttäytymistä, vastuullisuutta, erilaisuuden hyväksymistä ja arvostamista sekä koiran kanssa toimimista (Alasorvari – Hopiavuori 2014). Pienet lapset vasta opettelevat edellä mainittuja taitoja, joten koiran tuomien hyötyjen tunnistaminen ja käyttäminen jo päiväkotikäisten lasten kohdalla on monien tutkimusten valossa perusteltua. Lapset itse pitävät koirien läsnäolosta sen vuoksi, että he näkevät koirat terapeuttisissa ympäristöissä ja luokkahuoneissa neutraaleiksi osallistujiksi, jotka eivät arvostele (Friesen 2009). Myös Andersonin (2007) mukaan koiran läsnäolosta luokassa on hyötyä erityisesti lapsille, joilla on emotionaalisia tai käytökseen liittyviä ongelmia. Eräs Andersonin tutkimukseen osallistunut poika koki koiran ihmisiä paremmaksi, sillä koira leikki hänen kanssaan enemmän ja hyväksyi hänet ehdoitta. Hän antoi koiralle kiitosta myös siitä, että koira auttoi häntä hallitsemaan vihaansa tulemalla hänen luokseen suuttumuksen hetkellä. Pojan äitikin koki poikansa itsetunnon ja käytöksen kohentuneen, sekä kyvyn ystävyys-suhteiden muodostamiseen parantuneen merkittävästi koiran tultua luokkaan. Myös muiden luokan oppilaiden kohdalla oli havaittavissa positiivisia emotionaalisia vaikutuksia.

Psykoterapiassa koiran läsnäololla on todettu olevan rentouttava ja vapauttava vaikutus. Ahdistuneet lapset silittävät koiraan jopa tarpeettoman runsaasti rentouttaakseen itseään, selvitäkseen ujoutensa kanssa ja kyetäkseen vuorovaikutukseen läsnä olevan henkilön kanssa. (Ikäheimo 2013: 137.) Myös loppuvuodesta 2015 julkaistiin tutkimus, jonka mukaan vuorovaikutus kiltin koiran kanssa laskee lasten stressihormonin eli kortisolin tasoa ja vapautti oksitosiinia, joka lisää mielihyvän tunnetta. Koiraperheiden lapset olivat tutkimuksen mukaan vähemmän ahdistuneita kuin koirattomien perheiden lapset. (Gadomski ym. 2015.) Rapsuttaminen siis rauhoittaa, kuten opinnäytetyön otsikkokin kertoo.

Koiralla voi olla myös itsetuntoa vahvistava vaikutus. Lapselle voi tuottaa suurta tyydytystä, jos hän saa koiran tekemään mitä hän pyytää, kuten istumaan tai antamaan tassua. Lapselle tulee tällöin kokemus siitä, että joku todellakin kuuntelee. (Ikäheimo 2013: 145.) Myös Vilja Alasorvari ja Annika Hopiavuori (2014) ovat saaneet päiväkotikoirista samankaltaisia tuloksia pro gradu – tutkielmassaan. Heidän havaintojensa mukaan päiväkotikoirat tarjosivat mahdollisuuksia onnistumisen kokemuksiin, kun lapset osallistui-  
vat niiden hoitamiseen tai saivat koirat toimimaan antamiensa vihjesanojen mukaisesti.

Myös masentuneelle lapselle koira voi antaa paljon tukea, sillä koira tarjoaa emotionaalista turvaa aidolla läsnäolollaan ja fyysisellä läheisyydellään. Koiralle uskoutuminen koetaan suunnattoman helpottavaksi silloinkin, kun jokin aihe on vielä liian tuore käsiteltäväksi yhdessä aikuisen kanssa. Erityisen merkityksellisiä koirat ovat konfliktitilanteissa tai sellaisissa tilanteissa, joissa lapsi kokee olevansa hyvin onneton tai ahdistunut. Lapsi saattaa torjua tällaisissa tilanteissa aikuisen tarjoaman lohdun ja tuen, mutta saa lohtua hiljaisuudessaan empaattiselta eläimeltä. (Ahonen 2013: 188–189.)

#### 4.3.2 Koira-avusteisen työskentelyn vaikutukset lasten sosiaalisiin taitoihin

Emotionaalisen tuen kautta lapsilla on mahdollisuus oppia sosiaalisesti rakentavaa vuorovaikutusta. Lapset, joilla on vielä vaikeaa kunnioittaa toisen ihmisen rajoja ja oikeutta koskemattomuuteen, ovat konkreettisesti hyötyneet koiran kanssa toteutetuista harjoituksista. Sosiaalisten taitojen ja tunnetaitojen harjoittelu on lapsista paitsi hauskaa, myös paljon helpompaa kuin näiden taitojen harjoittelu suoraan vertaisryhmän kanssa. Koira ei naura eikä pilkkaa epäonnistumisen hetkellä. (Ahonen 2013: 185–192.)

Anderson (2007) on saanut tutkimuksessaan samankaltaisia tuloksia. Hänen mukaansa oppilaiden suhde luokassa olleeseen koiraan auttoi heitä hallitsemaan käyttäytymistään ja antoi oppilaille paremman käsityksen itsestään. Koira auttoi myös ymmärtämään laukaisevia emotionaalisia tekijöitä ja antoi tapoja ratkaista emotionaalisia vaikeuksia. Lisäksi koira opetti oppilaille arvostusta, vastuuta ja empatiaa. He myös näkivät samankaltaisuuksia omien ja koiran tunteiden välillä. Mitä aiemmin tällaiset taidot opitaan, sitä paremmat mahdollisuudet lapsella on selviytyä erilaisista sosiaalisista tilanteista. Lisäksi koirat ovat suureksi avuksi myös sellaisille lapsille, joilla on vaikeuksia tarkkaavaisuuden ylläpitämisessä. Koiran rapsuttaminen tarkkaavaisuuden herpaantumisen hetkellä ei kerää puoleensa negatiivista huomiota toisin kuin esimerkiksi tuolilla keinuminen tai äänteleminen. (Ahonen 2013: 192.)

Side lasten ja eläinten välillä on kiistaton. Eläimet ovat luonnollisesti osa lasten elämää. Silloinkin, kun perheellä ei ole kissaa, koira tai muuta lemmikkiä, lapset ovat jo pienestä saakka eläinten ympäröiminä. Vaikka kuulemme usein ihmisten ja eläinten välisestä siteestä, lasten ja eläinten välinen suhde on jotakin puhdasta. Lasten suhde eläimiin opettaa lapselle empatiaa ja myötätuntoa. Eläin voi myös tuoda vetäytyvän lapsen ulos kuorestaan. Koska eläin ei tuomitse, se tarjoaa apua ja lohtua lapsille, jotka ovat joutuneet kaltoin kohdelluiksi tai traumatisoituneet. (Phillips – McQuarrie 2008: 5.)

### 4.3.3 Koira-avusteisen työskentelyn fysiologiset vaikutukset

Useiden tutkimusten mukaan koiran läsnäolo ja koiran koskettaminen vapauttavat ihmisen elimistössä oksitosiinia, eli mielihyvä-hormonia. Koira voi siis jo pelkällä läsnäolollaan lisätä ihmisten hyvinvointia. (Ahonen 2013: 185.) Koiran läsnäolo alentaa myös stressihormonina tunnetun kortisolin tasoa. Myös Turun Sanomat on uutisoinut koiran positiivisista vaikutuksista, kuten kortisolin tuotantoa vähentävästä vaikutuksesta (Pitkänen 2011). Aivojen kortisoli- eli stressihormonitaso on yhteydessä lähes kaikkeen pienen lapsen kehitykseen. Kortisoli vaikuttaa negatiivisesti oppimiseen, muistamiseen, emootioiden ja affektien hallintaan sekä käytöksen kontrolliin. Kortisoli vaikuttaa kielteisesti myös somaattiseen terveyteen. Lasten sosiaalinen kompetenssi eli kyky tulla toimeen muiden kanssa ja ratkaista sosiaalisia ongelmia laskee, jos kortisolitaso nousee. (Keltikangas-Järvinen 2012: 87–90.) Näiden tietojen valossa koiran läsnäolo saattaakin vaikuttaa lapsiryhmään rauhoittavasti, sillä koiran läsnäolo ja koskettaminen tutkitusti alentaa ärtymystä lisäävän ja käytöksen kontrollia heikentävän kortisolin tasoa.

Nisäkkäiden läheisyyden on osoitettu vaikuttavan aivojen kemiaan, ja sitä kautta koko hyvinvointiimme erityisesti oksitosiinin kautta. Oksitosiini lisää luottamusta ja vähentää pelon tunnetta. Se mahdollistaa pitkäaikaisen tunnesidoksen syntymisen ja auttaa sosiaalisissa tilanteissa ottamaan vastaan myönteisiä viestejä tehden siten ihmissuhteet turvallisemmiksi. Samalla myös ahdistus, pelko ja aggressiivisuus vähenevät. Eläinten merkitys korostuu, jos ihmissuhteet ovat eri syistä puutteellisia tai niihin liittyy traumaattisia kokemuksia. Kosketus lisää suotuisia vaikutuksia. Rakkaaksi koetun eläimen silittäminen silmiin katsoen kymmenen minuutin ajan on erittäin tehokas arkinen turvatankkaus. (Laukkanen 2013: 22–35.)

Koirien positiivisista vaikutuksista lasten käyttäytymiseen, hyvinvointiin ja terveyteen on siis tehty paljon tutkimusta. Tästä huolimatta koiria hyödynnetään Suomessa varsin vähän erityisesti varhaiskasvatuksen puolella. Opinnäytetyöni tarkoituksena onkin kartoittaa jo olemassa olevien varhaiskasvatuksessa toimivien koira-ohjaajaparien mukanaan tuomia hyötyjä erityisesti lasten tunne-elämän ja sosiaalisten taitojen kannalta, jotta yhä useampi varhaiskasvatuksen ammattilainen tiedostaisi koirien tarjoamat mahdollisuudet ja koira-avusteisen varhaiskasvatuksen käyttö yleistyisi myös Suomessa.

#### 4.4 Koira-avusteisen työskentelyn haasteita

Koira-avusteista työskentelyä harkittaessa tulee ottaa huomioon myös koiran asettamat haasteet. Koira saattaa aiheuttaa esimerkiksi terveydellisiä riskejä allergioiden, puremien tai raapaisujälkien sekä zoonoottisten eli eläimestä ihmiseen tarttuvien sairauksien seurauksena. Myös lasten hyvinvointi voi vaarantua, jos he pelkäävät koiria, koira vastustaa suhteen muodostamista lapsen kanssa tai jos koira kuolee odottamattomasti. Lisäksi riskinä on, että koira voi joutua verbaalisesti tai fyysisesti kaltoin kohdeksi lasten toimesta. (Anderson 2007.)

Myös Chandler (2012: 17) on listannut eläinterapiaan liittyviä riskejä. Yksi riski on eläimen aiheuttamat erilaiset vammat. Esimerkiksi suuri koira voi kaataa asiakkaan kumoon noutaessaan innoissaan palloa. Terapiaeläimet kuitenkin valitaan niiden oikeanlaisen temperamentin perusteella ja ne koulutetaan asianmukaisesti, joten vammojen riski on melko vähäinen. Muita riskejä ovat asiakkaan kiintyminen eläimeen siten, että menetyksen ja surun kokemukset saattavat tulla ajankohtaisiksi palvelun päättyessä. Lisäksi Chandler nostaa esille allergiat ja pelot eläimiä kohtaan.

## 5 Opinnäytetyön toteutus

### 5.1 Opinnäytetyön tavoite ja tutkimuskysymykset

Koira antaa lapselle emotionaalista tukea, jonka avulla lapsella on mahdollisuus oppia sosiaalisesti rakentavaa vuorovaikutusta. Lisäksi koiran kanssa toteutetut harjoitukset sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen kehittämiseksi ovat lapsista paitsi hauskoja, myös helpompia kuin suoraan vertaisryhmän kanssa. (Ahonen 2013: 185–192.) Tämän vuoksi opinnäytetyöni tarkoituksena onkin selvittää, miten koira-avusteinen varhaiskasvatus vaikuttaa varhaiskasvatuksen ammattilaisten näkemysten mukaan lasten sosiaalisiin ja emotionaalisiin taitoihin. Tavoitteenani on saada lisää tietoa koira-avusteisen työskentelyn hyödyistä varhaiskasvatuksessa, jotta koiria voitaisiin hyödyntää tulevaisuudessa nykyistä enemmän myös varhaiskasvatuksessa Suomessa.

Erityisenä kiinnostuksenkohteena on se, miten koira-avusteinen varhaiskasvatus vaikuttaa lasten sosiaalisiin taitoihin, kuten kykyyn tulla toimeen muiden kanssa, kykyyn analysoida sosiaalisia tilanteita ja muiden ihmisten mielialoja sekä kykyyn ratkaista ongelmia, neuvotella, sovitella ja tehdä kompromisseja. Pyrin myös selvittämään, väheneekö aggressiivinen käyttäytyminen ja häiriökäyttäytyminen koiran läsnä ollessa. Lisäksi selvitän, onko koiralla ollut varhaiskasvattajien mielestä vaikutusta lasten mentalisaatiokykyyn, eli kykyyn ottaa toiset huomioon. Varhaiskasvattajien näkemykset näistä taidoista ovat arvokkaita tiedon lähteitä, sillä havainnointi on tärkeä osa heidän työtään ja ammattitaitoaan.

## 5.2 Aineiston kerääminen teemahaastattelulla

Koska olen kiinnostunut koira-avusteista varhaiskasvatusta käyttävien ammattilaisten näkemyksistä koiran vaikutuksista lapsiryhmään, käytän opinnäytetyössäni laadullisen tutkimuksen menetelmiä, sillä laadulliset menetelmät sopivat hyvin kokemusperäisten asioiden tutkimiseen. Valitsin opinnäytetyöni aineiston keräämisen menetelmäksi haastattelun. Haastattelu on vuorovaikutusta, jossa molemmat osapuolet vaikuttavat toisiinsa. Haastattelulle on tyypillistä, että haastattelu on ennalta suunniteltu sekä haastattelijan alulle panema ja ohjaama. (Eskola – Suoranta 2008: 85.)

Valitsin menetelmäksi haastattelun enkä esimerkiksi kyselyä, sillä haastattelun etuna on sen joustavuus. Haastattelun aikana haastattelijalla on nimittäin mahdollisuus toistaa kysymys, oikaista väärinkäsityksiä, selventää ilmausten sanamuotoja ja keskustella. Tällaista mahdollisuutta ei esimerkiksi kyselylomakkeissa ole. Haastattelun etuna on myös se, että haastatteluun on helppo valita ne henkilöt, joilla on kokemusta tutkittavasta ilmiöstä tai tietoa kyseisestä aiheesta. (Tuomi – Sarajärvi 2002: 75–76.) Tämä on keskeistä erityisesti tässä opinnäytetyössä, sillä koira-avusteista varhaiskasvatusta käytetään Suomessa vielä hyvin vähän.

Erilaisia haastattelutyppejä on useita, mutta valitsin opinnäytetyöhöni haastattelumenetelmäksi teemahaastattelun. Teemahaastattelussa haastattelun aihepiirit eli teema-alueet on määritelty etukäteen. Menetelmän kysymyksillä ei kuitenkaan ole tarkkaa muotoa ja järjestystä, mikä mahdollistaa vapaamuotoisen puheen, jolloin kerätyn materiaalin voidaan olettaa edustavan vastaajien puhetta itsessään. Teemahaastattelussa käytetyt teemat kuitenkin takaavat sen, että jokaisen haastateltavan kanssa on puhuttu edes jossain määrin samoista asioista. (Eskola - Suoranta 2008: 86–87.)

### 5.3 Teemahaastattelujen toteutus

Otin haastateltaviin yhteyttä ja sovin haastattelujen ajankohdat heidän kanssaan sähköpostitse. Lähetin haastateltaville haastattelukysymykset etukäteen, jotta heidän oli mahdollista valmistautua tulevaan haastatteluun. Toteutin molemmat haastattelut haastateltavien työpaikoilla, joissa he työskentelevät koiriensa kanssa. Käytin haastattelujen aikana nauhuria haastattelun taltioimiseksi.

Toiseen haastatteluun osallistui osan aikaa toinenkin päiväkodin työntekijä, joka käyttää välillä myös omaa koiraansa päiväkodissa. Vaikka tätä ei oltu suunniteltu etukäteen, sain häneltäkin hyviä vastauksia kysymyksiini. Haastateltavat täydensivät toisiaan vastatesaan kysymyksiin, ja molempien haastatteluun osallistuneiden vastauksissa oli havaittavissa myös paljon samankaltaisuuksia. Haastattelun lopuksi muutama päiväkodin lapsista tuli kertomaan omia mielipiteitään Iira-koirasta.

Suoritettuani haastattelut yksityisessä leikkikerhossa, sain kuulla kerhon lastentarhanopettajalta hänen näkemyksiään koiran vaikutuksista lapsiryhmässä. Käytän näitä näkemyksiä opinnäytetyössäni taustatietona muun aineiston tukena.

Näiden haastattelujen lisäksi toteutin sähköpostitse haastattelun sosiaalipedagoginen koira -ohjaajalle. Käytin hänen vastauksiaan opinnäytetyöni tukena, sillä aineisto jäi tässä opinnäytetyössä pieneksi. Toteuttamieni haastatteluiden pieni määrä johtuu siitä, että koiria käytetään vielä tänä päivänä hyvin vähän varhaiskasvatuksen puolella, eikä sopivia ja yhteistyöhaluisia haastateltavia löytynyt enempää.

### 5.4 Haastattelujen analysointi

Laadullisen aineiston analyysin tarkoitus on luoda aineistoon selkeyttä ja siten tuottaa uutta tietoa tutkittavasta asiasta. Analyysissä aineisto pyritään tiivistämään kadottamatta kuitenkaan sen sisältämää informaatiota. Analyysillä pyritään siis informaatioarvon kasvattamiseen luomalla hajanaisesta aineistosta selkeää ja mielekästä. (Eskola – Suoranta 2014: 138.)

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä tutkijan tavoitteena on etsiä tekstimuotoisesta aineistosta merkityssuhteita ja merkityskokonaisuuksia, joiden avulla voidaan vastata tutkimuskysymyksiin. Sisällönanalyysi aloitetaan aineiston litteroinnilla ja läpikäymisellä. Litteroinnilla tarkoitetaan aineiston muuttamista tekstimuotoon. Yksityiskohtaisuuteen ja laajuuteen vaikuttavat tutkimuksen resurssit, kuten tutkimukseen varattu aika. (Vilka 2007: 140, 115-116.) Laajaa litteroitua aineistoa pilkotaan tai tiivistetään käsiteltävyyden helpottamiseksi (Tuomi – Sarajärvi 2002: 111). Myös tässä opinnäytetyössä aloitin aineiston läpikäymisen litteroimalla haastattelut.

Litteroinnin jälkeen teemoittelin aineiston. Aineiston tematisoinnissa voidaan nostaa esille tutkimusongelmaa valaisevia teemoja. Tekstimassasta on pyrittävä löytämään ja erottelemaan tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet. Teemoittelu vaatii onnistuakseen teorian ja empirian vuorovaikutusta, joka tutkimustekstissä näkyy niiden lomittumisena toisiinsa. (Eskola – Suoranta 2014: 175-182.) Oman teemoitteluni pohjana toimi teemahaastattelun runko sekä aineistosta esiin nousseet teemat. Pyrin löytämään teemoittelun avulla vastauksia tutkimuskysymyksiini.

Analysoin keräämäni aineiston teemoittelun myötä tarkentuneiden teemojen mukaisesti. Olen irrotanut aineistosta sitaatteja, joita olen tuonut esille kuvatakseni aineistoa ja perustellakseni tekemiäni tulkintoja. Esittelen seuraavaksi tulokset teemoittain. Tulosten raportoinnissa esiintyvät suorat lainaukset on poimittu suoraan litteroidusta aineistosta. Olen poistanut lainauksista mahdolliset puhevirheet. Sitaattien joukossa on myös lainauksia sähköpostitse toteuttamastani haastattelusta, jossa haastattelun kohteena oli sosiaalipedagoginen koira -ohjaaja.

## **6 Tulokset**

### **6.1 Syitä koira-avusteiseen varhaiskasvatukseen**

Aloitin haastatteluni selvittämällä, kuinka kauan koiraa on käytetty ja kuinka usein koira on läsnä lapsiryhmässä. Pyrin saamaan myös tietoa siitä, miksi koira on alun perin otettu käyttöön.

Haastateltavani olivat käyttäneet koiria jo pidemmän aikaa työssään – toinen päivittäin ja toinen katkonaisemmin. Leikkikerhossa koiran käyttö oli satunnaisempaa kuin päiväkodissa. Ira, Päiväkoti Kotilossa työskentelevä koira, on aloittanut uransa jo vuonna 2003, minkä jälkeen se on ollut päiväkodissa mukana lähes päivittäin. Ajatus koiran ottamisesta töihin oli molemmissa tapauksissa alun perin lähtöisin koiran tarpeista.

”— Mä koin sen silleen, että siit on koiralle hyötyä et ku se on mukana erilaisissa ympäristöissä.”

”Sil on aina ollu itellä hirvee halu tulla mukaan joka paikkaan ja se on aina kulkenu mun mukana joka paikassa.”

Koira ei kuitenkaan ollut lapsiryhmässä ainoastaan koiran tai työntekijän toiveesta, vaan myös näkemys koiran tärkeästä roolista lapsiryhmässä oli vahvasti läsnä. Koiran nähtiin muodostuvan ainakin osalle lapsista hyvin tärkeäksi. Monet lapset pitivät koiraakin myös tahona, jolle on helppo jutella.

”— Koiralle on paljon helpompi... Just... Näyttää asioita ja kertoo asioita.”

Lisäksi koiran kanssa oli mahdollista opetella, miten eläinten kanssa ollaan ja toimitaan. Koira nähtiin myös tärkeänä ryhmän lapsia yhdistävänä asiana ja yhteisöllisyyden tuojana.

Aineistosta nousi esille näkemys siitä, että koira toimii ikään kuin hyvänä työvälineenä erilaisissa tilanteissa. Koira nähtiin siis omaa työtä helpottavana apuvälineenä.

”No ehkä se johtuu minusta itsestä. Et mun on helpompi niinku selittää koirasta, et miksi sitä ei saa kohdella huonosti tai tehdä jotain...”

Syitä koira-avusteiselle työskentelylle on siis useita. Ehkä tärkein syy on kuitenkin se, että koira pystyy tarjoamaan lapsille jotakin sellaista, mitä toiset ihmiset eivät pysty heille tarjoamaan.

”Ihminen ei pysty tarjoamaan samaa kuin koira, kuten mm. läsnäoloa tässä hetkessä, kokonaisvaltaista rehellisyyttä, tasapainoista tunnetilaa ilahtuen aina kohtaamisesta sitä miellyttävän ihmisen kanssa, fyysistä kontaktia, pehmeää turkkia, josta saa niin fyysistä kuin psyykkistä lämpöä, kommunikointia ilman sanallista ryöpytystä. Voin rauhoittua koiran kainaloon / koira kainalossa ilman paineita sanoittaa sitä hetkeä.”



## 6.2 Koira lasten sosiaalisten taitojen tukena

Koiran nähtiin olevan monin tavoin osallisena lasten sosiaalisten taitojen harjoittelussa aina roolileikeistä lähtien. Koira nähtiin myös tärkeänä osana sosiaalista yhteisöä, josta oli apua lapsiryhmän yhteisöllisyyden muodostumisessa.

”Et se niinku lähtee mukaan niitten kotileikkiin. Ja sen on välil ollu sit niinku... Ku ne leikkii kotii, et siel on isä, lapsi ja äiti ja sit on koira.”

”— Tää mejjän yks pienimmistä lapsista, ni se syötti sille lusikalla hiekkaa ja se koira söi kaiken mitä se sille antoi.”

Aineistosta nousi vahvasti esille myös erilaisuuden ymmärtäminen ja hyväksyminen. Lasten on mahdollista oppia koirien välisiä eroja sekä ihmisten ja eläinten välisiä eroja. Lasten kanssa on myös luontevaa käydä läpi, miten erilaisia eläimiä tulee kohdata ja kohdella. Kaikkia eläimiä ei myöskään kannata aina lähestyä. Näin lapset oppivat myös sosiaalisia rajoja. Saman nähtiin pätevän myös ihmisiin - jokainen on yksilö, ja jokainen tulee kohdata yksilöllisesti.

”No nimenomaan se, että oppii kohtelevaan erilaisia ihmisiä, eläimiä ja näin. Että ei voi kohdella kaikkia samalla tavalla, vaan jokainen vaatii vähän omaa kohtelua.”

Tärkeiksi teemoiksi nousivat myös toisten kohtelevinen, vastuun ottaminen sekä anteeksi pyytämisen ja antaminen. Koiran nähtiin opettavan lapsille vastuullisuutta. Lapset kantoivat huolta koirasta ja kohtelivat koiraan pääsääntöisesti arvostavasti. Koiran avulla oli myös helpompi opetella, miten toisia tulee kohdella: ei ole reilua laittaa koiraan sijaiskärsijäksi, vaikka itseä kiukuttaisikin. Lasten koettiin joissakin tilanteissa kunnioittavan koiraan jopa enemmän kuin muita lapsia. Lapset muun muassa ymmärsivät, ettei kaikkuvassa tunnelissa voi huutaa, jos koira on läsnä, sillä koira kuulee ihmisiä paremmin ja huutaminen voi sattua sitä korviin. Myös anteeksi pyytämistä harjoiteltiin paljon koiran kanssa. Koiraltakin tuli aina pyytää anteeksi.

”Opetellaan se, et siltä koiraltaki pitää pyytää anteeks ja selvittää koiran kanssa ne jutut... Et jos on tehny jotain, ni pitää selvittää ja...Tavallaan, että kukaan toinen ei oo se niinku... Sijaiskärsijä.”

Koiralta anteeksi pyytämisen ajateltiin olevan hieman helpompaa kuin toiselta ihmiseltä anteeksi pyytämisen, sillä koiran kanssa siihen ei aina tarvita sanoja. Koiralle riittää, kun

sitä käy halaamassa ja paijaa. Koiran kanssa harjoittelun ajateltiin kuitenkin siirtyvän myös ihmisten välisiin suhteisiin. Myös anteeksi antamista harjoiteltiin koiran kanssa.

"Mut tavallaan ne antaa koiralle kaikki hirveen hyvin anteeks... Sille vaan täytyy antaa anteeks. Tottakai koiralleki sanotaan, et ei saa ottaa, mut se nyt on ihan yhtä turhan kanssa."

### 6.3 Koira lasten tunne-elämän taitojen tukena

Aineistosta nousi esiin näkemys siitä, että koiralle on helpompi ilmaista tunteitaan kuin ihmisille. Sama näkyi myös läheisyyden ja hellyyden osoituksissa. Koiran ei kuitenkaan ajateltu vaikuttavan siihen, miten lapset ilmaisevat tunteitaan ja ajatuksiaan vertaisryhmässä.

"Niitten on helpompi ilmaista tunteensa siihen. Nimenomaan koiraan. Mut ei se eroo siihen, mitä ne tekee toisilleen tässä ryhmässä."

"Kylhän se on ollu semmonen kohde, mihin voi sitä omaa hellyyttä käydä osottamassa."

Lasten nähtiin suhtautuvan koiraan hyvin empaattisesti ja huolehtivaisesti. Lapset muun muassa kantoivat suurta huolta vanhasta koirasta, jonka kunto oli viime aikoina heikentynyt. Koirasta huolehdittiin niin metsäretkillä kuin päiväkodissakin. Lisäksi koiran nähtiin vaikuttavan lasten suhtautumiseen muihinkin eläimiin.

"Niin ja myös se niin, että kunnioitus eläimiä kohtaan. Se on niinku yks semmonen, et kaikkia eläimiä... Et ei saa millekään eläimelle tehdä pahaa eikä muuta, että... Kyl se niinku tulee siitä koirasta."

Myös koiran kyky toimia "tunteiden peilinä" tukee lasten tunne-elämän taitoja. Koira on taitava lukemaan ja tulkitsemaan ihmisten tunnetiloja. Vaikutusta lisää lasten halu ottaa kontaktia koiraan.

"Koira toimii sosiaalisena voiteluaineena. Siihen on helpompi ottaa kontaktia kuin ihmiseen; se nimenomaan motivoi kontaktin luomiseen. Koira hyväksyy meidät sellaisena kuin olemme. Se antaa fyysistä ja psyykkistä läheisyyttä sekä lämpöä. Koira antaa positiivista palautetta iloiten kanssakäymisestä lapsen kanssa."

”Koiraa on ”psykologi” syntyessään. Se pystyy tulkitsemaan, lukemaan ja haistamaan tunteemme moninkertaisesti paremmin kuin me, oli se sitten koiran tai ihmisen suuntaan.”

#### 6.4 Koiran vaikutukset aggression ja häiriökäyttäytymisen esiintymiseen lapsiryhmässä

Koiralla ei näyttänyt olevan vaikutuksia ainakaan näiden ryhmien lasten aggression ja häiriökäyttäytymisen määrään, vaan lasten nähtiin käyttäytyvän yhtä levottomasti myös koiran läsnä ollessa.

”Siihen mä en oo huomannu. Että ne jotka täällä kiljuu ja heittää tavaroita toistensa päälle, niin kyllä ne tekee sitä vaikka tää onki täällä.”

Tällainen käyttäytyminen kohdistuu kuitenkin yleensä vertaisryhmään, eli toisiin lapsiin. Vaikka erityisesti pienet lapset eivät aina ymmärrä, mitä koiralle saa tehdä ja mitä ei, eivät lapset halua tahallisesti satuttaa koiraa. Lapset osoittivat myös suurta katumusta, mikäli he olivat tehneet koiralle pahaa.

”Mä ajattelen tätä meidän yhtä häiriökäyttäytyjää, joka on jonkun kerran koiraa motannut. Siis ihan niin, että kuulu kauhea läpsäys, kun se läpsäytti sitä ihan kunnolla. Mut voi että se oli pahoillaan siitä. Se oli niin pahoillaan. Et sit ku mä näin seuraavan kerran, niin se tiiänsä ihan pajas sitä, ja pajas ja pajas sitä vaan.”

Vaikka aggression ja häiriökäyttäytymisen määrä ei näyttänyt vähenevän koiran läsnä ollessa, nähtiin koira silti hyvin merkitykselliseksi ja tärkeäksi näillekin lapsille – mahdollisesti koiran rauhoittavan vaikutuksen vuoksi.

”Mut niil on kumminki hirvee halu ja tarve olla sen koiran lähellä ja sen koiran kanssa. Et kyl se ainaki sit jossain määrin varmaan tyynyttää.”

Koira tarjoaa lapselle myös luotettavan ja turvallisen kohteen, jonka kanssa harjoitella uusia käyttäytymismalleja häiriökäyttäytymisen sijaan. Koiran kanssa ei tarvitse pelätä, mitä toinen ajattelee.

”Koiraa ei valehtelee. Se ei muodosta meistä kategorioita ulkonäkömme tai statusquomme perusteella. Koiralle merkitsee tässä ja nyt, eli voin korjata omat mahdolliset käytösvirheet ilman, että koira tulee muistuttelemaan minua menneestä. Eläimen läsnäolo luo hyvänolon tunnetta, jo antropologisista syistä. Koira on ollut ihmisen seuralaisena tuhansia vuosia tarjoten turvaa, kumppanuutta, lämpöä ja apua.”

## 6.5 Koira lasten itsesäätelytaitojen tukena

Koiran nähtiin toisaalta hillitsevän vilkkaita lapsia, mutta toisaalta myös rohkaisevan va-  
rautuneempia lapsia. Vaikutukset itsesäätelytaitoihin toimivat siis molempiin suuntiin.

” — No toisaalta se vapauttaa. Ja rohkaisee... Ja kyl se toisaalta hillitseeki sitä. Et kyl se niinku... Esimerkiks, et tääl ei voi niinku ryntäillä pää kolmantena jal-  
kana, kun törmää tohon vanhukseen, joka täällä pyörii sen jaloissa.”

Suuria muutoksia ei kuitenkaan ajateltu esiintyvän etenkin pienillä lapsilla, sillä 3-vuo-  
tiaan ja 5-vuotiaan itsesäätelytaidoissa on muutenkin huomattavan suuria eroja, ja 3-  
vuotiailla itsesäätelytaidot alkavat vasta pikkuhiljaa kehittyä.

## 6.6 Koiran haasteet lapsiryhmässä

Koiran käyttöön nähtiin liittyvän paljon erilaisia haasteita. Koira ei ole mahdollista ottaa  
joka paikkaan mukaan, mikä saattaa hankaloittaa erilaisten retkien toteuttamista. Koirat  
olivat myös useamman kerran syöneet lasten eväät, mikäli retkille lähdettiin. Myös aller-  
giat ja pelot nähtiin mahdollisiksi esteiksi koiran käytölle. Toisaalta koira nähtiin myös  
mahdollisuutena lasten koirapelkojen voittamisessa.

” — Tämmösii justii, et ku pelkäs ihan mielettömästi koiria. Et äiti pelkäs ja se  
oli siirtäny sen pelon lapseen. No, ensimmäiseks Ira voitti niinku sen lapsen  
sydämen ja ystävyden, ja sen mielest Ira ei ollu enää yhtään hirveä ja pelot-  
tava.”

Aineistossa korostui myös koiran rodun ja yksilön soveltuvuuden merkitys. Kaikki koirat  
eivät kestä suurta lapsiryhmää ympärillään. Lisäksi koiraan on voitava luottaa täysin, ja  
tästäkin huolimatta koira tulee valvoa jatkuvasti, mikä saattaa olla monissa tilanteissa  
rasite. Koira täytyi vahtia kahdesta eri syystä. Ensinnäkin lapset saattoivat vahingoittaa  
koira leikkiessään sen kanssa. Toiseksi syyksi mainittiin mahdollisuus siitä, että koira  
saattaisi vahingoittaa lasta turhautuessaan – siitäkin huolimatta, että koiraan luotettiin  
täysin.

”Mut must yks tärkein on sen koiran luonne justiin. Et sä voit olla takuuvarma  
siitä, et se ei tee kellekään mitään.”

”Suurimmat haasteet on tietenki se, että mun täytyy valvoa, että kukaan ei va-  
hingoita sitä. Siitä huolimatta, vaikka kuinka on käyty läpi. Ja vaikka mä luotan

siihen, et mä tiedän, että toi lähtee, kun se saa tarpeekseen, niin kyllähän mun täytyy kuitenkin sitä valvoo.”

Myös pian edessä oleva luopuminen ja siitä aiheutuva suru nousivat vahvasti esille aineistosta. Suurta huolta herätti myös se, miten koiran poismeno saadaan käsiteltyä lasten kanssa, kun sen aika koittaa.

”Et se tulee ole niinku iso haaste sitte kaikille lapsille, ku tost koirasta aika jättää. Et niinku miten... Miten se asia selvitetään lapsille... Miten me saadaan se käsiteltyä täällä päiväkodissa.”

### 6.7 Kenelle koirasta on erityistä hyötyä?

Koirasta nähtiin olevan hyötyä monenlaisille lapsille. Erityisesti esiin nousivat arat ja syrjään vetäytyvät lapset. Tällaisille lapsille koria toimi tärkeänä ystävänä ja rohkaisijana. Koira auttoi syrjäytymisvaarassa olevia lapsia pysymään osana ryhmää ja yhteisöä.

” — Just semmosille ujoille ja syrjään vetäytyville, ni niille se toimii semmosena niinku ystävänä ja auttajana kaikis tilanteissa.”

Lisäksi koira nähtiin tärkeänä apuna silloin, kun uusi lapsi oli aloittamassa päivähoitossa. Näissäkin tapauksissa koiran ystävyuden merkitys korostui. Lasten oli helpompi aloittaa päivähoitossa, kun heillä oli ryhmässä jo valmiiksi yksi ystävä – koira. Koiran tehokkuus perustui myös siihen, että koira kiinnitti lasten huomion pois ikävästä ja erotilanteesta. Myös vanhemmat oppivat nopeasti hyödyntämään koira tuodessaan lapsen päivähoitoon.

”—Et mennäänpäs katsomaan onks koira paikalla, sanoo vanhemmatki sit kun ne tulee tohon noin. Ja sitte vähän koira pajataan ja sitte se lähteeki siitä menemään. Että... Se huomio kiintyy siit äidin koivesta siihen koiraan, et ei tartte roikkua siinä kiinni koko ajan, et pystyy vähän niinku irrottautuu.”

Aineistosta kävi ilmi, että myös eräälle valikoivasti puhumattomalle lapselle koira oli toiminut lähes ainoana tahona, jolle hän puhui, vaikka hän kieltäytyi veljeään lukuun ottamatta puhumasta muille ihmisille lähes vuoden ajan. Koirasta oli muodostunut tälle lapselle hyvin tärkeä.

”Kyl mä oon käyttäny sitä... Meil oli kerran yks lapsi, joka... Ku se tuli, niin se puhu... Se oli... Olikse se 3-4 -vuotias. Sit se vähitellen lopetti kaiken puhumisen aikuisille ja muillekin lapsille. Sil oli veli, jonka kautta se niin ku viestitti. Mut koiralle se puhu koko ajan. Koira toimi koko ajan tämmösenä... Et se koiralle

jouluks leipo piparit ja toi ja kaikki. Et se koira oli sille siis niinku niin älyttömän tärkeä.”

Koiran läsnäolo mahdollistaa myös lasten koirapelkojen voittamisen, mikä nähtiin selvänä ja konkreettisena koiran mukanaan tuomana hyötynä. Koiran tärkeys lasten ja koiran sosiaalistamisessa tuli muutenkin esille aineistosta. Koiran kohtaaminen ajateltiin perustaidoksi, joka kaikkien tulisi hallita. Samaan aikaan myös koira hyötyi lapsista, sillä koira tottui lapsiryhmässä erilaisiin ihmisiin ja ääniin. Hyöty oli siis molemminpuolinen.

Erääksi koirasta hyötyväksi ryhmäksi osoittautuivat myös sellaiset lapset, joilla on keskittymisvaikeuksia. Koiran ajateltiin olevan jotakin uutta ja mielenkiintoista, jolloin tällaisten lasten oli helpompi keskittyä koiraan kuin elottomiin välineisiin.

”Koira vetää meidät tähän hetkeen ja vaatii läsnäoloa. Jos haluan esim. saada koiran istumaan, täytyy minun keskittyä tähän tehtävään. Komento katsellen muualle ja antaen ajatusten harhailla, ei tule toimimaan eläimen kanssa.”

Varmuutta koiran pitkäkestoisista vaikutuksista näille lapsille ei ole, mutta ainakin yksittäisissä tilanteissa koirasta nähtiin olevan suurta apua. Koira tuntui myös tehneen suuren vaikutuksen erääseen poikaan, joka teki harjoituksia koiran kanssa.

”No se oli hirveen vilkas poika, mutta se rauhottui kyllä sitten sitä mukaan kun kausi eteni. Mut en mä voi sanoo, että oliko se nyt sitte niinku koiran ansioo vai ei. Sen mä nyt ainaki tiedän, et niillä on samanlainen ja samanrotunen nykyään kotona. Et siinä mielessä.”

## 6.8 Toiveita koira-avusteisen työskentelyn tulevaisuudesta

Yhteinen näkemys kaikilla haastatteluihin osallistuneilla näytti olevan se, että koirasta on suurta hyötyä varhaiskasvatuksessa. Esille nousi myös toive siitä, että koiria voitaisiin käyttää nykyistä enemmän ja vapaammin myös varhaiskasvatuksen kentällä.

” — Et eihän tää onnistuis, jos tää olis kunnallinen päiväkot. Et sittehän mun täytyis anoo ja kysyy ja kuitenkin siit saattais tulla sanomista. Mut ku tää nyt on yksityinen, niin mä oon vaan päättänyt, että minähän sen tänne tuon. Tai ne.”

”Koira-avusteisuus on Suomessa suhteellisen uusi muoto, ja tarvitsee aikaa päästäkseen suuremman yleisön tietoisuuteen. Tulokset kuitenkin puhuvat puolestaan, ja kokonaisuudessaan tämä työskentelymuoto on tekemässä tuloaan. Koen, että koira-avusteisuus on tärkeä osa moniammatillista opetusyhteistyötä. Sen ei ole tarkoitus korvata, vaan tukea olemassa olevia palveluita.”

Vaikka koiran käytössä ilmeni monia haasteita, näkivät haastateltavat koira-avusteisen työskentelyn lähes yksinomaan hyödyllisenä ja positiivisena asiana. Koirasta nähtiin olevan siis huomattavasti enemmän hyötyä kuin haittaa.

”No, en mä voi muuta sanoo, kun että tästä on hyötyä. Kaikille.”

## 7 Johtopäätökset

Opinnäytetyöni tavoitteena oli selvittää, miten koira-avusteinen varhaiskasvatus vaikuttaa lasten sosiaalisiin ja emotionaalisiin taitoihin. Toisena tavoitteenani oli saada lisätietoa koira-avusteisen työskentelyn hyödyistä varhaiskasvatuksessa. Tässä luvussa pyrin vastaamaan näihin kysymyksiin teoreettiseen viitekehykseen peilaten.

Opinnäytetyöni tulosten mukaan päiväkotikoirana tulisi käyttää koira, joka on kaikilta ominaisuuksiltaan työhönsä soveltuva. Työntekijän tulee olla täysin varma siitä, ettei koira vahingoita ketään missään tilanteessa. Koiran on myös itse pidettävä työstään. Hyvä ja työhönsä soveltuva päiväkotikoira onkin parhaimmillaan erinomainen työväline varhaiskasvattajalle, ja koiran avulla on mahdollista opetella tärkeitä taitoja lasten kannalta mielekkäällä tavalla. Koiran kanssa toteutetut harjoitukset sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen kehittämiseksi ovat lapsista paitsi hauskoja, myös helpompia kuin suoraan vertaisryhmän kanssa (Ahonen 2013:185–192).

Koiran läsnäolo lapsiryhmässä edistää lasten kokemaa yhteisöllisyyden tunnetta, sillä koira on tärkeä ryhmän lapsia yhdistävä tekijä. Lapset pitävät koirasta huolta ja ottavat sitä mukaan leikkeihin. Koirasta on suurta apua erityisesti syrjään vetäytyville ja ujoille lapsille. Andersonin (2007) mukaan oppilaiden suhde luokassa olleeseen koiraan auttoi heitä hallitsemaan käyttäytymistään ja antoi oppilaille paremman käsityksen itsestään. Samankaltaisia tuloksia esiintyi myös opinnäytetyössäni varhaiskasvatuksen kentällä. Toinen koirasta hyötyvä ryhmä ovat päivähoitoa aloittavat lapset. Koira kiinnittää lapsen huomion pois ikävästä, ja koira näyttäytyy lapselle ainakin yhtenä kaverina, jonka kanssa leikkiä. Koiran läsnäololla onkin osoitettu olevan positiivisia vaikutuksia lasten integroitumiseen luokassa (Hergovich – Monshi – Semmler – Zieglmayer 2002). Opinnäytetyöni tulokset osoittavat, että koira näyttäisi helpottavan lasten integroitumista myös päivähoitossa.

Tulosten perusteella koira opettaa lapsille vastuullisuutta ja toisten kohtelua. Myös Aho- sen (2013:189) mukaan koiran antaman emotionaalisen tuen kautta lapsilla on mahdollisuus oppia sosiaalisesti rakentavaa vuorovaikutusta. Lapset, joilla on vielä vaikeaa kunnioittaa toisen ihmisen rajoja ja oikeutta koskemattomuuteen, ovat konkreettisesti hyötöneet koiran kanssa toteutetuista harjoituksista. Koiran kanssa voidaan opetella myös muita tärkeitä taitoja, kuten anteeksi pyytämistä ja antamista. Lasten suhde eläimiin opettaakin lapselle empatiaa ja myötätuntoa (Phillips – McQuarrie 2008: 5). Empatian ja myötätunnon herääminen näkyi myös opinnäytetyön tuloksissa. Ehkä selkeimmin tämä näkyi lasten suhtautumisessa vanhaan koiraan, jonka kunto oli merkittävästi heikentynyt.

Eräänä koirasta hyötyvänä ryhmänä näyttäytyivät sellaiset lapset, joilla on vaikeuksia keskittymisessä. Koiran kanssa on mahdollista harjoitella myös näitä taitoja. Sosiaalipe- dagoginen koira -ohjaaja Pia Wilhelmin (2016) mukaan koira tukee lasten keskittymistä, sillä siihen on miellyttävä olla kontaktissa. Siihen yleensä nimenomaan halutaan ottaa kontaktia. Tämä johtaa siihen, että keskitytään automaattisesti koiraan. Koiran läsnäolo vaikuttaa myönteisesti myös hormonituotantoon, kuten stressihormoni kortisolin alene- miseen sekä endorfiini- ja oksitosiinipitoisuuksien lisääntymiseen. Jälkimmäiset ovat yh- teydessä hyvänolon tunteeseen ja edesauttavat sosiaalista kanssakäymistä.

Vaikka koiran vaikutukset nähtiin pääsääntöisesti positiivisina, nähtiin koiran tuovan mu- kanaan myös joitakin haasteita. Opinnäytetyön tuloksissa nousi esiin allergiat, koirapelot sekä pian edessä oleva koiran poismeno. Erityistä huolta aiheutti se, miten koiran kuo- lema saadaan käsiteltyä päiväkodissa lasten kanssa. Myös Anderson (2007) mainitsee koira-avusteisen työskentelyn haasteiksi koiran kuoleman sekä koirapelot. Hän mainit- see koira-avusteisen työskentelyn haasteiksi myös koiran joutumisen verbaalisesti tai fyysisesti kaltoin kohdelluksi lasten toimesta. Tällaisia tilanteita oli esiintynyt myös haas- tateltavieni koirien kohdalla.

Tähän opinnäytetyöhön osallistuneet varhaiskasvattajat olivat yhtä mieltä siitä, että koiria hyödynnetään varhaiskasvatuksessa aivan liian vähän. Keskeiseksi syyksi nähtiin liian tiukka sääntely kuntien toimesta. Kunnallisissa päiväkodeissa tai avoimen varhaiskasva- tuksen yksiköissä koiria ei käytetä juuri lainkaan, sillä tiukat turvallisuussäädökset eivät mahdollista koiran läsnäoloa. Yksityisellä puolella sääntely on huomattavasti vapaam- paa. Vaikka yksityisellä puolella koiran ottaminen osaksi toimintaa on mahdollista, hyö- dynnetään koiria yksityisellä sektorillakin vielä hyvin vähän. Opinnäytetyön tulosten va- lossa koirasta nähtiin kuitenkin olevan huomattavasti enemmän hyötyä kuin haittaa, ja



tulevaisuuden toiveena oli koirien hyödyntäminen entistä laajemmin myös varhaiskasvatuksessa.

## 8 Pohdinta

Tämän opinnäytetyön toteuttamiseksi ei tarvinnut hakea varsinaisia tutkimuslupia, sillä toteutin molemmat haastattelut yksityisissä yrityksissä. Näin ollen yritykset itse päättivät, suostuivatko he haastatteluun vai eivät. Tekemäni haastattelut keskittyivät nimenomaan yksityisiin toimijoihin, sillä kunnallisesti tuotetuissa varhaiskasvatuspalveluissa koira-avusteinen työskentely on lähes mahdotonta tiukkojen hygieni- ja turvallisuussäännösten vuoksi. Olin kiinnostunut varhaiskasvattajien näkemyksistä koskien koira-avusteisen työskentelyn hyötyjä, joten en kerännyt haastatteluissa tietoja yksittäisistä lapsista. Tämän vuoksi en tarvinnut erikseen lupia lasten vanhemmilta haastattelujen toteuttamiseksi. Haastattelujen yhteydessä sovin haastateltavien kanssa, kuinka yksityiskohtaisia tietoja käytän heistä tässä opinnäytetyössä. Haastattelupaikat olivat heidän toiveidensa mukaisesti Päiväkoti Kotilo Espoossa sekä yksityinen kielikylpyleikki-kerho Sipoossa. Tallensin haastattelut nauhurilla, ja poistin äänitteet, kun en enää tarvinnut niitä.

Opinnäytetyöni aihe osoittautui ajankohtaisemmaksi, kuin olin etukäteen ajatellut. Opinnäytetyöni työstämisen aikana törmäsin jatkuvasti uusiin koira-avusteisen työskentelyn muotoihin, kuten kulttuurikoiratoimintaan, jonka pilotointi käynnistettiin vuonna 2015. Myös mediassa koira-avusteinen työskentely on ollut paljon esillä muutaman viimevuoden aikana. Aiheelleni näytti olevan myös paljon kysyntää, sillä kaikki yhteistyötahot, joihin otin yhteyttä, pyysivät opinnäytetyötäni luettavaksi ja hyödynnettäväksi sen valmistuttua. Tämän opinnäytetyön tuloksia onkin mahdollista hyödyntää koira-avusteisen työskentelyn kehittämisessä ja tiedon lisäämisessä. Työelämäkumppanini on kerännyt koira-avusteista työskentelyä koskevia opinnäytetöitä, graduja ja väitöskirjoja nettisivuilleen, ja tämä opinnäytetyö sopii hyvin joukkoon antamaan lisätietoa koira-avusteisen työskentelyn hyödyllisyydestä.

Koira-avusteisuus on Suomessa vielä kohtuullisen uusi työskentelymuoto. Koulun puolella menetelmää käytetään jonkin verran muun muassa autismiluokissa ja muissa erityisryhmissä. Uutena tulokkaana on kulttuurikoiratoiminta, jota pilotoidaan tällä hetkellä Lohjan ja Turun seuduilla, mutta varhaiskasvatuksessa menetelmä on kuitenkin vasta

niukalti käytössä. Koira-avusteisesta työskentelystä on tehty jo melko paljon tutkimusta, ja monet tutkimukset ovat osoittaneet menetelmän olevan hyödyllinen. Työskentelymuotoa kehitetään jatkuvasti, mutta se tarvitsee vielä aikaa päästäkseen suuremman yleisön tietoisuuteen. On ollut kuitenkin ilahduttavaa huomata, että koira-avusteisesta työskentelystä on tehty lähiaikoina useita lehtijuttuja, sillä medianäkyvyys lisää koira-avusteisen työskentelyn tunnettavuutta merkittävästi.

Koska koira-avusteista työskentelyä käytetään varhaiskasvatuksessa vain muutamissa yksityisissä päiväkodeissa tai avoimen varhaiskasvatuksen palveluissa, vaikutti tämä myös opinnäytetyöni aineiston laajuuteen. Yksi päiväkotikielityksi, jossa menetelmää käytetään, kieltäytyi haastattelusta. Tämä oli suuri takaisku, mutta onnistuin kuitenkin löytämään erään toisen päiväkodin, jonka johtaja on käyttänyt koira-avusteista työskentelyä yli kymmenen vuoden ajan. Pysin löytämään myös Kennelliiton kaverikoirien avulla lisää haastateltavia, sillä yksi haastattelu olisi ollut aineistona todella pieni. Menestys jäi useista yrityksistä huolimatta melko heikoksi, mutta löysin tätä kautta kuitenkin toisen haastateltavani, joka työskentelee yksityisessä leikkikerhossa. Olin yllättyneet siitä, että lähes kaikki pääkaupunkiseudun ja sen kehyskuntien alueelliset kaverikoiraryhmät ilmoittivat, etteivät he tee yhteistyötä varhaiskasvatuksen piirissä. Tämän vuoksi myös tämän opinnäytetyön aineisto jäi hyvin pieneksi, mikä heikentää tulosten luotettavuutta. Toisaalta tämä osoitti opinnäytetyöni aiheen olevan ajankohtainen ja tärkeä, ja yksi opinnäytetyöni tavoitteista olikin lisätä tietoa koira-avusteisesta työskentelystä varhaiskasvatuksessa, jotta menetelmää voitaisiin käyttää tulevaisuudessa nykyistä enemmän.

Vaikka aineistoni jäi pieneksi, eikä tämän opinnäytetyön tulosten pohjalta voida vetää kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä koira-avusteisen työskentelyn hyödyistä lasten sosiaalisten ja tunne-elämän taitojen kannalta, antavat tulokset kuitenkin viitteitä siitä, että menetelmästä on hyötyä monenlaisille lapsille. Kaikki opinnäytetyöhöni osallistuneet henkilöt (lastentarhanopettajat, leikinohjaaja, sosiaalipedagoginen koira-ohjaaja) olivat sitä mieltä, että menetelmä on hyödyllinen. Jotta koira-avusteisuuden hyödyistä voitaisiin vetää luotettavia johtopäätöksiä, vaatii aihe vielä paljon lisätutkimusta. Koska tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää varhaiskasvattajien näkemyksiä koira-avusteisesta työskentelystä, se ei kerro, millaisia vaikutuksia menetelmällä todellisuudessa on lapsiryhmässä.

Tämän opinnäytetyön tuloksiin saattoi vaikuttaa oma asenteeni koskien koira-avusteisen työskentelyn hyödyllisyyttä. Oma asenteeni saattoi ohjata myös haastattelukysymysten laadintaa, sillä oletin koira-avusteisen työskentelyn olevan hyödyllistä myös varhaiskasvatuksessa. Tälle oletukselle oli kuitenkin myös teoreettisia perusteluja, kuten lukuni koira-avusteisen työskentelyn hyödyistä osoittaa. Lisäksi kaikki haastateltavani olivat vakaasti koira-avusteisen työskentelyn kannalla, joten heidän näkemyksensä olivat melko samankaltaisia kuin omani. Vaikka aineistosta kävi ilmi joitakin koira-avusteiseen työskentelyyn liittyviä haasteita, osoittivat tulokset koira-avusteisen työskentelyn olevan haastateltavieni näkemysten mukaan lähes yksinomaan hyödyllistä, mikä saattoi olla seurausta heidän jo lähtökohtaisesti myönteisestä asenteestaan koira-avusteista työskentelyä kohtaan.

Tulevaisuudessa olisi mielenkiintoista selvittää, kuinka paljon koira-avusteista työskentelyä todellisuudessa käytetään varhaiskasvatuksen kentällä tällä hetkellä, sillä oman kokemukseni mukaan käyttö on todella vähäistä. Olisi myös mielenkiintoista selvittää, kuinka suuri osa koira-avusteisesta työskentelystä on tavoitteellista ja kuinka suurella osalla menetelmää käyttävistä on jokin koira-avusteiseen työskentelyyn soveltuva koulutus. Eräs tutkimuksen kohde voisi olla myös kysymys siitä, mitä kaikkea koiran ottaminen päiväkotiin vaatii, ja mitä mahdollisia esteitä koiran käyttämiselle on. Kiinnostavaa olisi myös selvittää, millä keinoilla koira-avusteista työskentelyä voitaisiin hyödyntää tulevaisuudessa kunnallisissakin varhaiskasvatuspalveluissa yksityisten palveluiden lisäksi.

Koiran vaikutuksista ihmisen hyvinvointiin tehdään jatkuvasti paljon tutkimusta, ja monet tutkimukset ovatkin antaneet viitteitä koiran positiivisista vaikutuksista ihmisten hyvinvoinnille. Koira-avusteinen työskentely on saanut viime vuosina myös entistä enemmän näkyvyyttä, ja menetelmän käyttö on lisääntynyt ja monipuolistunut jatkuvasti. Toivonkin, että koira-avusteisen työskentelyn hyötyihin herätään pian myös varhaiskasvatuksen kentällä, jotta koiran vaikutuksia ihmisten hyvinvointiin voitaisiin hyödyntää jo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tämän opinnäytetyön tulosten pohjalta koira voi toimia tärkeänä osana ennaltaehkäisevää työtä ja ehkäistä muun muassa lasten syrjäytymistä vertaisryhmästä. Päätän tämän opinnäytetyön Pia Wilhelmin (2016) osuviin sanoihin koira-avusteisen työskentelyn hyödyistä:

”Sitä, mitä koiralta parhaimmillaan saa, on vaikea kuvailla sanoin. Hetket, jolloin itseensä kääriytyvä henkilö painaa otsansa koiran otsaa vasten tai se surullinen henkilö, jonka kasvot alkavat loistaa nähdessään koiran, ovat kohtaamisia, jolloin aika pysähtyy pieneksi auringon kultaamaksi hetkeksi.”

## Lähteet

Ahonen, Liisa 2013. Koirat kasvun ja kehityksen tukena koulussa. Teoksessa Ikäheimo, Kaija (toim.): Karvaterapiaa – Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Yliopistopaino. 184-193.

Alasorvari, Vilja – Hopiavuori, Annika 2014. Koira-avusteinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa ”Pieniä rapsutuksia ja hännänheilutuksia”. Varhaiskasvatustieteen pro gradu --tutkielma. <<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/43793/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201406182091.pdf?sequence=1>>. Jyväskylän yliopisto.

Anderson, Katherine L. 2007. Who Let the Dog In? How to Incorporate a Dog into a Self-Contained Classroom. TEACHING Exceptional Children Plus. Volume 4.

Anderson, Laurie – Shinn, Carolynne – Fullilove, Mindy – Scrimshaw, Susan – Fielding, Jonathan – Normand, Jacques - Carande-Kulis, Vilma 2003. The Effectiveness of Early Childhood Development Programs. American Journal of Preventive Medicine 24, 32–46.

Caplan, Marlene - Vespo, Ellen - Hay, Dale 1991. Conflict and its Resolution in Small Groups of One- and Two-year-olds. Child Development 62, 1513–1524.

Chandler, Cynthia K. 2012. Animal Assisted Therapy in Counseling. New York: Routledge.

Eskola, Jari – Suoranta, Juha 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Eskola, Jari – Suoranta, Juha 2014. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Espoon suomenkielinen varhaiskasvatus 2013. Opetus- ja varhaiskasvatuslautakunta. Varhaiskasvatussuunnitelma.

Friesen, Lori 2009. Exploring Animal-Assisted Programs with Children in School and Therapeutic Contexts. Early Childhood Education Journal 37, 261–267.

Gadomski, Anne – Scribani, Melissa – Krupa, Nicole – Jenkins, Paul – Nagykaldi, Zsolt – Olson, Ardis 2015. Pet Dogs and Children’s Health: Opportunities for Chronic Disease Prevention? Centers for Disease Control and Prevention. Volume 12, November 25, 2015.

Green Care n.d. Luonto hyvinvoinnin lähteenä – suomalainen Green Care. Esite. <<https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/hankkeet/greencare/voimaa/greencare.pdf>>. Luettu 30.3.2015.

Hay, Dale 1984. Social Conflict in Early Childhood. Annals of Child Development 1. 1–44.

Hakala, Miina 2015. Kulttuurikoira auttaa lapsia kavereiden saannissa Lohjalla. Länsi-Uusimaa 8.10.2015.

Hergovich, Andreas - Monshi, Bardia - Semmler, Gabriele - Zieglmayer, Verena 2002. The effects of the presence of a dog in the classroom. *Anthrozoös*, 15 (1). 37-50.

Ikäheimo, Kaija 2013. Karvaterapiaa – Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Yliopistopaino.

Jyväskylän kaupunki 2010. Jyväskylän varhaiskasvatussuunnitelma.

Keltikangas-Järvinen, Liisa 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: WSOY.

Kihlström-Lehtonen, Heidi 2013. Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry. Teoksessa Ikäheimo, Kaija (toim.): Karvaterapiaa – Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Yliopistopaino. 88–90.

Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry n.d. Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä. Verkkodokumentti. <<http://www.kasvatus-kuntoutuskoirat.fi/kasvatus-ja-kuntoutustyo/>>. Luettu 14.9.2015.

Kokkonen, Kaarina 2013. Frida ja Milli auttavat oppimaan. *Lapsemme* 2/2013.

Kulttuurikoira n.d. Kulttuurikoiran yhteistyömalli. Verkkodokumentti. <<http://www.kulttuurikoira.fi/ryhmat/>>. Luettu 2.1.2016.

Kunnat.net 2014. Varhaiskasvatus. Verkkodokumentti. <<http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/opeku/vasu/Sivut/default.aspx>>. Luettu 29.3.2015.

Laine, Kaarina – Neitola, Marita 2002. Lasten syrjäytyminen päiväkodin vertaisryhmässä. Turku: Suomen Kasvatustieteellinen Seura.

Laki lasten päivähoitosta 36/1973. Annettu Helsingissä 19.1.1973.

Laukkanen, Suvi 2013. Eläinten läheisyys tunne-elämämme säätelykeinona. Teoksessa Ikäheimo, Kaija (toim.): Karvaterapiaa – Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Yliopistopaino. 22–35.

Nimer, Janelle – Lundahl Brad 2007. Animal-Assisted Therapy: A Meta-Analysis. *Anthrozoös*, 20 (3). 225-238.

Nurmiraanta, Hanna – Leppämäki, Päivi – Horppu, Sari 2009. Kehityspsykologiaa lapsuudesta vanhuuteen. Helsinki: Kirjapaja.

Phillips, Allie – McQuarrie, Diana 2008. Therapy Animals Supporting Kids (TASK)<sup>TM</sup> Program. American Humane.

Pitkänen, Vappu 2011. Iloa ja terveyttä lemmikeistä. *Turun Sanomat* 7.11.2011. Verkkodokumentti. <<http://www.ts.fi/teemat/terveys/274482/Iloa+ja+terveytta+lemmikeista>>. Luettu 6.4.2015.

Saarni, Carolyn 2011. Emotional Development in Childhood. *Encyclopedia on Early Childhood Development*. USA: Sonoma State University.

Salmivalli, Christina 2005. Kaverien kanssa – Vertaissuhteet ja Sosiaalinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.

Serpell, James A. 2006. Handbook on Animal-Assisted Therapy. Animal Assisted Interventions in Historical Perspective. San Diego: Academic Press.

Sinkkonen, Jari 2013. Lapsen yksilöllinen kehitys ja suhde eläimiin. Teoksessa Iäheimo, Kaija (toim.): Karvaterapiaa – Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Yliopistopaino. 37-43.

Stakes 2005. Sosiaali- ja terveysalan tutkimuskeskus, oppaita 56. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Saarijärvi: Gummerus kirjapaino Oy

Syvänen, Salla – Thúren, Petra 2012. Päiväkotikoiran työ on kuunnella satuja ja salaisuuksia. Yle 8.11.2012. Verkkodokumentti. <[http://yle.fi/uutiset/paivakotikoiran\\_tyo\\_on\\_kuunnella\\_satuja\\_ja\\_salaisuuksia/6367133](http://yle.fi/uutiset/paivakotikoiran_tyo_on_kuunnella_satuja_ja_salaisuuksia/6367133)>. Luettu 27.3.2015.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015. Varhaiskasvatus. Verkkodokumentti. <<https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/varhaiskasvatuspalvelut>>. Luettu 29.3.2015.

Tuomi, Jouni – Sarajärvi, Anneli 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuompo-Johansson, Erja 2001. Day-care and Mental Health. An Epidemiological Study on the Association Between Early Childhood Day-care Arrangement and Psychiatric Disturbance at Age 8-9. Väitöskirja. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Varhaiskasvatuslaki 1973/36. Annettu Helsingissä 19.1.1973.

Viemerö, Vappu 2006. Aggressio ja aggressiivisuus. Tieteessä tapahtuu 3/2006.

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Wilhelmi, Pia 2016. Sosiaalipedagoginen koira -ohjaaja. Turku. Haastattelu 22.1.2016.

## Teemahaastattelurunko

### Taustatiedot

- Kuinka kauan olette käyttäneet koiraa työssänne?
- Miksi koira on otettu käyttöön työpaikallanne?
- Miten tuette lasten sosiaalisia ja emotionaalisia taitoja?
- Miten näiden taitojen tukemisen menetelmät muuttuvat koiran läsnä ollessa?
- Mikä on koiran rooli lapsiryhmässä?

### Sosiaaliset taidot

- Millaiseksi lapset kokevat sosiaalisten taitojen opettelu koiran kanssa?
- Miten sosiaalisten taitojen oppiminen poikkeaa ryhmästä, jossa ei käytetä koiraa?
- Mitä hyötyä koirasta on sosiaalisten taitojen opettelussa?
- Millaisia vaikutuksia koiralla on ollut aggression esiintymiseen ryhmässä?
- Millaisia vaikutuksia koiralla on ollut lasten häiriökäyttäytymiseen?

### Itsesäätelytaidot

- Miten kotikoira vaikuttaa lasten itsesäätelytaitojen kehittymiseen?
- Miten koiran läsnäolo vaikuttaa lasten tunneilmaisuun?

### Mentalisaatiokyky

- Miten koira vaikuttaa lasten kykyyn havaita ja ymmärtää muiden tunnetiloja?
- Millaisia vaikutuksia koiralla on lasten empatiakykyyn?
- Miten koira vaikuttaa lasten neuvottelu- ja ongelmanratkaisukykyihin?

### Muuta

- Millaisille lapsille koirasta on erityistä hyötyä?
- Miten koira on auttanut tällaisia lapsia?
- Millaisia negatiivisia vaikutuksia tai haasteita koira aiheuttaa yksilölle ja/tai ryhmälle?
- Millaisia rajoituksia koiraan liittyy?
- Mitä muuta sanottavaa tai ajatuksia teillä on aiheesta



## Haastattelukysymykset sosiaalipedagoginen koira -ohjaajalle

- Millaisille lapsille koira-avusteisesta työskentelystä on teidän kokemuksienne mukaan eniten hyötyä?
- Millaista apua koirasta on näille lapsille?
- Millaisia vaikutuksia koiralla on lasten sosiaalisiin taitoihin ja tunne-elämän taitoihin?
- Millaisia haasteita koira-avusteiseen työskentelyyn liittyy?
- Mitkä ovat koira-avusteisen työskentelyn suurimmat hyödyt?
- Miksi koira-avusteista työskentelyä tulisi käyttää lasten parissa?
- Miksi koira-avusteinen työskentely on tärkeää/hyödyllistä?
- Mikä on teidän näkemyksenne mukaan koira-avusteisen työskentelyn nykytila ja miten haluaisitte sitä kehittää?
- Onko jotakin muuta, mitä haluaisitte sanoa?